

ВОВА, ЙДЕ ВІЙНА, ЗАЧЕКАЄ ШАУРМА!!!

Доки новий президент і далі «тусується» на концертах поп-співаків, хизується «народною» шаурмою і тягає на камеру гантели, в Україні починають виступати проти його колаборантської політики та обвинувачень військових. Тим часом партія «Слуга народу» може набрати більшість голосів на виборах до парламенту.

Дітки співали Матерям

Свято «Рідна мати моя» до Дня Матері відбулося 12 травня у приміщенні празького монастиря «На Слованах-Емаузі». Його провело мистецьке товариство «Джерело» під проводом Дарини Любачівської. У програмі, крім виступів, були забава, танці, невелике куштування українських страв. Звучить прекрасна мелодія пісні «Рідна мати моя». Дівчатка середньої групи відкривають свято танцем з вишитими рушниками. Ведучі Ілона Павлів та Дмитро Керницький привітали гостей, які регулярно допомагають українським справам у Чехії: Тетяну Горупович з посольства України в ЧР, керівника фірми «Регабус» Євгена Регу та керівника фірми «Світ Ставітелстві» Романа Митрюка. Світлана Райхель подарувала всім присутнім в залі пісні «Мама», «Кажуть мені люди сусіди», «Тюльпан». Андрій та Яринка Гудивок, Святослав Волощук, Даніела Худан, Раданка Костів, Давид Пришлюк розповіли чудові віршики, а Тихон Шумейко підготував гумореску «Невсипущий синок». Піснею авторства Ірини Білик «Хто мене зігрів в темну ніч» потішили глядачів Матвій, Тихон, сестричка Злата Шумейко і Аня Потапович. Молодша танцювальна група «Джерела» затанцювала «Веселу польку», «Черевички», «Вальс». «Подольночку», «Польку» і «Розпрягайте хлопці коней»

підготувала до свята Матері середня група, а старша танцювальна група виконала «Привітальний танець», «Віденський вальс», «Прикарпатську мозаїку». Матвій Шумейко загравав вальс Дмитра Шостаковича.

Вокальна група «Джерела», яку веде талановита Світлана Райхель, заспівали чудові пісні: «Квітка душа», «Алелуя», «Пісня про маму», «Чорнобривці», «Щастя, щастя і добра». Наталія Сенів виконала танець «Пісня про маму». На закінчення свята всі дітки подарували матусям квіти, які закупила фірма «Регабус», а «Джерело» щиро дякує всім відвідувачам та учасникам.

Вл. інф.

«Переможці» дійшли до Пльзня

В Пльзні відбулося відкриття виставки «Переможці». З 6 до 21 червня у цьому західночеському промисловому місті тривала велика благодійна фотовиставка українського соціального медіапроекту, ініційованого ТСН та журналом VIVA! Тут представлені світлини одразу першої та другої частини грандіозного проекту, авторами яких стали Олександр Мордерер і Тетяна Рубльова під кураторством телеведучої Соломії Вітвіцької. Виставка відбулася у рамках культурної співпраці Посольства України та Пльзенського краю Чеської Республіки за сприяння гетьмана краю Йожефа Бернарда.

Вл. інф.

День Матері відбувся і у місті Млада Болеслав. Українці тут зібралися у ресторані «Гоческа Гостеніце» 12 травня на культурний захід, підтриманий Адміністрацією установ для шукачів притулку. Програму очолив місцевий греко-католицький священник о. Ярослав Гуляк, виступили українські діти, які проживають у цьому промисловому місті, заграла празька група «Гніс» та тріо співачок у супроводі гри на бандурі.

Міжнародний день світла в суботній школі «Ерудит»

Травень видався насиченим на наукові події та святкування. Так, в Україні в багатьох містах пройшли наукові пікніки та відбувся Фестиваль науки за підтримки Національної академії наук України. А 16 травня 2019 року весь світ відзначав не лише День вишиванки, а ще й День світла, започаткований ЮНЕСКО. Він припадає на цю дату на честь першого успішного запуску лазера фізиком і інженером Теодором Майманом в 1960 році, який згодом отримав Нобелівську премію. Лазер є чудовим прикладом того, як наукове відкриття може розпочати революційні перетворення у сфері комунікацій, охорони здоров'я та інших галузях повсякденного суспільного життя. День світла має на меті познайомити якнайбільше людей з досягненнями передової науки і показати перш за все дітям, яку важливу роль відіграють світло та світлові явища у нашому побуті. Демонстрація найпростіших оптичних явищ робить світло цікавим і відкриває юним дослідникам шлях у світ пізнання і нових можливостей.

Однією з найактивніших організацій, що підтримує проведення Дня світла по всьому світу є Міжнародне Оптичне Товариство – OSA (the Optical Society). Своїм прихильникам та посланцям, які на волонтерських засадах проводять оптичні демонстрації для громадськості, товариство надає підтримку у вигляді «жовтої валізки», доверху заповненої різноманітним приладдям та цікавими наочними матеріалами.

Саме таку валізку у суботу 18 травня працівники Інституту Фізики Чеської Академії Наук принесли до української школи «Ерудит», щоб разом із молодшою групою відсвяткувати День світла. Цього дня діти змогли роздивитися

USB-мікроскоп «Levenhuk» і з його допомогою дослідити структуру тканини і мікронаписи на купюрах, монетах та прикрасах. Але найцікавішим було побачити, наскільки гарно вони миють руки в школі і чи є там мікроби. За цим заняттям згадали історію створення першого оптичного мікроскопа. У 1590 році в Нідерландах виробники окулярів Ханс Янсен та його син Захарій розробили перший прототип мікроскопу. А згодом їхній земляк, голландець Антоні ван Левенгук, удосконалив мікроскоп так, що зміг побачити одноклітинні організми. Слава найбільш відомого конструктора та розробника мікроскопів прийшла до Левенгука завдяки листуванню. Його листи з описом і малюнками були публіковані в першому в світі науковому журналі, започаткованому Лондонським королівським товариством у березні 1665 року. Цікаво, що журнал «Philosophical Transactions of the Royal Society» виходить і сьогодні, а всі наукові статті XX століття оцифровані і викладені у загальний доступ. Окрім мікроскопу, діти експериментували з пластиковими пластинками і побачили веселку. Вона з'являлася внаслідок явища дисперсії світла, яке і розкладає сонячний промінь у спектр. А ще подивилися на об'ємні картини за допомогою синьо-червоних окулярів, які, до речі, використовують для перегляду кінофільмів у 3D-кінотеатрах, а також на локаціях щорічного фестивалю «Signal», який на кілька днів перетворює Прагу на казкове королівство світла та кольору. Діти провели елементарні досліді з магнітною тирсою і побачили взаємодію через простір. У валізі знайшлася і справжня туристична грілка. Ця маленька желеподібна помаранчева подушечка з металічним диском все-

Учні школи Ерудит під час демонстрації USB-мікроскопу

редині зігріла весь клас. На її прикладі діти подивилися і відчували, як саме відбувається фазовий перехід з виділенням тепла. Звісно, дитині цікаво і корисно власними руками зробити найпростіший дослід. А ще більш корисно створити асоціативний зв'язок між явищем та його поясненням. Це дозволяє з раннього віку розвивати логіку і критичне мислення, зародити цікавість до природи і допомагає стати справжнім винахідником у дорослому житті. В той день всі знайшли найцінніший скарб у вигляді щирих посмішок, невідомої цікавості, захоплення та емоцій, які панували у класі під час демонстрацій. На завершення хочу подякувати нашим школярам та їх батькам, які так активно цікавилися оптичними дослідженнями. Дякую педагогічному колективу школи Ерудит, а особливо вчителю Владиславу Гречці та Наталії Соловчук за підтримку та допомогу у проведенні демонстрацій, а також Міжнародному Оптичному Товариству за чудову «жовту валізку».

Марія Пащенко

Борщ на «Кулятяку»

Фермерський ринок на Площі Перемоги у Празі (більш відомий як «Кулятяк»), який відбувається кожні вихідні на зеленій зоні одразу біля виходу зі станції метро «Дейвіцка» вже давно став однією з принад 6-го столичного району. Саме тут можна скуштувати найрізноманітніші та найоригінальніші продукти та страви з усієї Чехії, Словаччини і вже тепер і інших країн. Дипломатичні представництва, яких чимало у цьому районі, 8 червня організували – кожне біля свого намету – дегустацію своїх національних страв. Була серед них і Україна, посьольство якої запропонувало відвід-

увачам червоний борщ, шашлик по-українськи, голубці зі сметаною. Все це можна було куштувати не просто з хлібом, а з «духом нації» – хлібом із салом та часником. Просто із пательні подавалися деруни по-українськи зі сметаною або млинці з м'ясом під карпатською грибною підливою. Солодкоїжки могли поласувати українськими налисниками з тварогом чи шоколадними цукерками. Синьо-жовтий намет фестивалю посьольств Food&Culture 2019 користувався чималою популярністю серед переважно чеських відвідувачів, чимало з яких чи не вперше в житті

Українські страви на «Кулятяку» смакували багатьом чехам та нечехам. Ілюстративне фото.

ознайомилися з українською кухнею та традиціями нашого народу.

Вл. інф.

В Сенаті провели конференцію про Голодомор

У вівторок 4 червня у чеському Сенаті відбулася міжнародна конференція про голодомор в Україні 1932-1933 років: засекречена війна з метою знищення української нації. Конференція пройшла під патронатом заступниці голови верхньої палати парламенту Мілуші Горської. Над програмою конференції працювало посольство України в ЧР. Конференцію відкрив її голова, член Палати депутатів Парламенту Чеської Республіки та голова міжпарламентської групи друзів «Чехія-Україна» Павел Жачек. На відкритті конференції виступили також заступник голови Палати депутатів Войтех Пікал і посол України в Чехії Євген Перебийніс.

Пан посол зазначив, що комуністичне керівництво в СРСР у 1930-х роках вирішило якщо не повністю ліквідувати українську націю, то хоча б деморалізувати і послабити її так, щоб «вона вже ніколи більше не чинила опору і стала слухняним виконавцем примх режиму». Найсильнішим ударом став штучно викликаний голод, спрямований проти українців. За словами Перебийніса, голодували саме ті регіони, які були заселені етнічними українцями.

У 2007 році парламент Чехії засудив Голодомор як злочин комуністичного режиму. Перебийніс звернувся до обох палат парламенту із закликом визнати голодомор в Україні 1932-1933 років геноцидом української нації. Він вважає сучасну гібридну війну Росії проти України прямим продовженням Голодомору. «Бо саме Донбас зазнав чи не найбільших втрат. І саме сюди замість заморених голодом українців Москва організовано й масово привозила населення з російської глибинки», – сказав пан посол.

В експертній панелі брали участь чеські та українські історики. З України прибули заступник директора Інституту національної пам'яті Володимир Тилищак та директор архівів Служби безпеки України Андрій Когут. Тилищак зазначив, що тільки в 1930-х роках було близько 4 тисяч селянських повстань проти нової політики створення колгоспів. Сталін вважав українських селян найбільшим ворогом радянської влади. Мільйони померли, але план Сталіна знищити всю українську націю провалився, і в 1991 році вона нарешті відновила українську державність.

Директор архівів СБУ Андрій Когут повідомив, що нововиявлені документи КДБ свідчать про те, що Голодомор в Україні за наказом Комуністичної партії здійснювали таємні органи, а уряди європейських держав розуміли, що відбувається в Україні, але не реагували,

Про голодомор у чеському сенаті доповідає Володимир Тилищак з УІНП.

хоча щодня помирали тисячі людей. До складу чеської делегації входили історик Інституту міжнародних досліджень, факультет соціальних наук Карлового університету та юрист Академії наук Чеської Республіки.

Чеську сторону представляли дослідники з факультету соціальних наук Карлового університету Даніела Коленовська та історик Богдан Зілінський.

Пані Коленовська нагадала про перший п'ятирічний план (1928-1932), про голод на території України, Кубані, Поволжя або Грузії. Метою першого п'ятирічного плану було «вижати» всі можливі засоби для існування із сільського господарства на користь швидкої індустріалізації та розвитку важкої промисловості. Технології совети закуповували за кордоном за зерно, яке насильно конфісковувалося під час колективізації. Сталін прагнув знищити «куркулів», тобто заможніших фермерів, як соціальний клас. Дослідниця Анн Еплбаум стверджує, що колективізація мала антиукраїнський характер, була спрямована на зупинку політики українізації в попередні роки та придушення національних зусиль українців. Російські вчені не згодні з цим твердженням

і сприймають колективізацію тільки як «класову боротьбу».

Історик Давід Свобода проаналізував поняття геноциду. На його думку, воно ширше за визначення в Конвенції ООН від 1948 року. Він вважає комуністичні злочини геноцидом ширшого розуміння, бо не були чітко спрямовані проти окремої нації, а на вигаданих «ворогів», таких як «куркулі». Однак Голодомор в Україні був спрямований насамперед на українське селянство, і тому національність також відіграла важливу роль поза соціальною складовою. Богдан Зілінський зазначив, що, незважаючи на великі зусилля української діаспори в Чехословаччині, так і не вдалося привернути до неї увагу чеської громадськості. Чехословацька преса або цілеспрямовано ігнорувала інформацію про сотні тисяч людей, які вмирають від голоду в Україні, або не змогла зорієнтуватися в ситуації, оскільки радянська влада заперечувала будь-які докази голоду в Україні.

Наприкінці конференції було презентовано виставку «Україна в 1932-1933 роках: геноцид голодом», яку підготував Інститут національної пам'яті України. Виставка в Сенаті діяла до 17 червня.

2 червня у «Скаутському інституті» пролунав останній дзвінок для учнів Суботньої української школи «Ерудит» у Празі. На закриття навчального року завітав посол України в Чехії Євген Перебийніс. Він привітав учнів і побажав їм завжди залишатися собою, не забувати про своє коріння, завжди бути хорошими, порядними людьми, патріотами України, а також успіхів у подальшому здобутті знань. Посол вручив випускникам українські Свідчення про здобуття базової та повної загальної середньої освіти.

Прес-служба посольства

Карпати знову приймуть дітей з фронту

Понад 200 дітей із Донбасу та Криму цього літа відпочинуть і оздоровляться в Карпатах за рахунок чеської допомоги. Уже на початку червня в табір вирушила перша зміна дітей із так званої «сірої зони» на Донбасі. Загалом поїхати на відпочинок та оздоровлення в карпатські табори цього літа зможуть понад 200 дітей: діти з «сірої зони», діти загиблих та поранених захисників і діти кримських татар із окупованого Криму. «Ця програма є ініціативою Посольства Чеської республіки, відбувається вже четвертий рік поспіль. Нам виділили кошти з бюджету Міністерства закордонних справ Чехії і ми знайшли надійних партнерів, яких відтоді не змінювали. Це «Ініціатива Е+» і «Пласт». Ми співпрацюємо, щоб діти могли відпочити, відволіктися від переживань, які діти не мають переживати в їхньому віці», — зазначила Здена Цаїсова, заступниця посла Чеської республіки в Україні. Кожну зміну дітей обов'язково супроводжує один чи два психологи. Вони проводять групову, індивідуальну роботу та постійно перебувають поруч, розповідає голова правління громадської організації «Ініціатива Е+» Валентина Варава. «Ми вважаємо, Карпати дають найпотужніший потенціал із точки зору оздоровлення, це інша Україна, неймовірна етнографія. І ми хочемо показувати саме таке українське наповнення. У першому заїзді в Верховині буде 48 дітей, друга зміна — 50 дітей АТО-вців, а потім будуть табори в Микуличині, Верховині — діти з «сірої зони» й кримські татари».

Національна скаутська організація України «Пласт» безпосередньо займається наповненням табору. «Ми розуміємо, що діти вперше їдуть до нас, не ознайомлені зі скаутингом і «Пластом», тому ми їх ознайомлюємо, але ненав'язливо. Будь-який пластовий табір — набір ігор, тренувань. І все це може бути пов'язано в якійсь легенді. Минулого року один із таборів був повністю пов'язаний із настільними іграми. Діти не просто грали в настільні ігри, а й створювали їх самі. Ми намагаємося робити різноманітні табори. У рамках проекту за підтримки Чеського посольства в нас цього року має бути сім таборів, і кожен із них має свою особливість», — розповів координатор проекту від «Пласту» Дмитро Колесник.

Громадське радіо

«Щедрик» на Градчанах

Вслід за хором О. Кошиця: виступ на Градчанській площі.

На Градчанській площі у Празі біля пам'ятника Т. Г. Масарику відбувся унікальний флеш-моб Української Республіканської Капели NOW Кредо у складі 82 високопрофесійних співаків. Вони виконали всесвітньовідомий різдвяний гімн «Carol of the Bells» («Щедрик»). Наступного дня відбувся повноцінний концерт колективу в палаці Жофін, який відвідали сотні глядачів.

Рівно 100 років тому, 11 травня 1919 року, безсмертний твір геніального українського композитора Миколи Леонтовича «Щедрик», створений на базі народної щедрівки, вперше прозвучав у Європі, саме у Празі, зі сцени Національного театру у виконанні Української Республіканської Капели під керівництвом видатного диригента Олександра Кошиця. Хор із 82 співаків презентував тоді Європі мистецтво молоді Української Народної Республіки, яка проголосила, що відокремлюється від більшовицької Росії і стає самостійною державою. На Батьківщині його називали «культурною армією», і надавали не меншого значення у виборюванні незалежності України, ніж регулярним військам. Відомий музичний критик, професор Карлового Університету Зденек Неедли писав: «Хто пережив і відчув прекрасні співи Української Республіканської Капели, не може не полюбити України всією душею». У 1919 році він супроводжував Українську Республіканську Капелу на всіх її концертах у Чехії, і згодом присвятив їй окрему книгу, що вийшла друком у 1922 році. Після Чехії триумфально відкрили для себе українське мистецтво та всією душею полюбили «Щедрика» ще 16 кра-

їн Європи, а також Північна і Південна Америка. Саме таким був гастрольний маршрут історичної капели. Сучасний варіант цього хору – Українська Республіканська Капела NOW Кредо – також взяла на себе місію мистецької дипломатії. Впродовж 2019 року її гастрольний тур охопить 11 європейських країн і завершиться різдвяним виступом у Нью-Йорку в «Карнегі-холі».

Автор «Щедрика» Микола Леонтович народився в селі Монастирок Вінницької області в Україні. Його племінниця Марія Леонтович-Лошак мешкає у Чехії, та є тут відомою скульпторкою та володаркою престижних премій. Перший варіант «Щедрика» з'явився на світ у 1902-1903 роках, всього їх було чотири.

Ілона Засідкович

«Кредо» виступає на Жофіні

«Тиждень» свободи

Вісімдесят років тому празький часопис скаржився на непунктуальних читачів, які не поспішають поновити передплату. Його редактора згодом забрав СМЕРШ і вивіз навічно до Сибіру...

ТЕКСТ: Вахтанг КІПІАНІ¹

В колекцію української періодики, яку збираю, потрапив цікавий часопис «Український тиждень». На вигляд – газета, але називає себе журналом. Місце видання – Прага. Рік – 1937-й. Почав пошуки у фаховій літературі, довідниках, зрештою, в інтернеті. Виявилось, 282 номери вийшли друком у столиці тодішньої Чехословаччини в 1932–1938 роках.

Українських газет і журналів у міжвоєнній ЧСР було кілька сотень. Найповнішою є їхня колекція у Слов'янській бібліотеці в Празі. Є там і підшивки часопису «Український тиждень».

Редакторські долі

Передплатити довоєнний «Тиждень» можна було не тільки в ЧСР, але й у Югославії, Австрії, Польщі тощо. Як відповідальна редакторка значиться Марта Герман(ова), як редактор і видавець – Петро Зленко. Свого часу мені довелося побувати й написати нарис про Олшанський цвинтар у Празі – місце останнього спочинку сотень українців, знаменитих і взагалі забутих. Натомість ще в середині 1930-х Зленко опублікував «Реєстр українських могил на Олшанському кладовищі в Празі». Закликав не забувати про рідні могили на чужині: «...від деяких поховань немає вже й сліду, лише в урядових записках можна довідатися, що там лежить прах колишнього українського стрільця. На більшості могил не заховалося й напису на бляшаній табличці, що відзначає могилу. На мало якій ще можна з трудом прочитати уривки окремих слів». Петро Андрійович Зленко, уродженець міста Старокостянтинова Волинської губернії (нині Хмельницька область) – ле-

генда української еміграції міжвоєнного часу. З 1936 року був співробітником Слов'янської бібліотеки в Празі, аж поки не прийшли 1945-го червоні «визволителі» й не виселили 54-річного бібліографа в Сибір, до ГУЛАГу, де його сліди й загубилися... Але в одній із публікацій, яку вдалося знайти, зазначається, що видавцем «Українського тижня» був Євген Вировий – педагог, громадський і культурний діяч з УНРівського табору, видатний філателіст, комендант «Союзу Українських Пластунів-Емігрантів» у Празі. Загинув 19 (за іншими даними 17-того) травня 1945 року, вистрибнувши з вікна, коли до його будинку під'їхав смершівський «воронок»².

Мовою публікацій

Повернімося до «Тижня». «Кожну більш помітну подію занотуємо для прийдешніх часів, для прийдешніх поколінь... Ми це уперто робили з непохитною вірою у краще майбутнє», – отже, видання писало про все найважливіше

в культурно-громадському житті українців у ЧСР, на рідних землях і у світі. Про розмаїття громадсько-політичного та культурного життя українців у Чехії свідчить кореспонденція про відзначення 22 січня – дня злуки українських земель. Відсвяткувати цю подію можна було відразу в трьох місцях: у «Республікансько-демократичному клубі», товаристві «Єдність» разом з Товариством українських інженерів, а також на молодіжній імпрезі «за ідеєю войовничого мистецтва за рецептом п. Н. Геркен-Русової». Як пише критик останнього заходу, «якби не задовгі діалоги, то деякі сцени не позбавлені ефектності, могли викликати дійсно святочний настрій».

Анонсується вихід нової поеми «Лісовий цар Ох» видатного письменника Олександра Олеса, який багато років жив у Празі. Причому охочим придбати книжку пропонують звертатися до самого автора, адреса подається. Коли в грудні 1938-го – на початку 1939-го відзначали його 60-річчя, часопис запропонував співвітчизникам скликати урочисті збори на пошану митця, писати статті та замітки до преси й складати «добровільні вступні датки на національний дар поетові».

На голому ентузіазмі

В іншому номері подибуємо маленьку заміточку про те, що Софія Русова – видатний педагог і громадська діячка, організувала дитячу виставу за казкою Олександра Олеса «Лисичка, котик і півник». Артисти були від чотирьох до шести років – «зовсім небоязливі, і їх виступи природні, невимушені». У тижневику друкуються оголошення про лекції та наукові праці, кореспонденції професорів Українського Вільного Університету в Празі, де викладали Панас Феденко, Сергій Шелухін, Симон Наріжний, Олександр Шульгін, Дмитро

¹ Автор є публіцистом та істориком, головним редактором видання «Історична правда». Матеріал вийшов у журналі «Український тиждень» 30 грудня 2010 року, доступний тут: <https://tyzhden.ua/History/6175>.

² Доля української громади у Празі після 8 травня 1945 була дуже трагічною. Наприклад, на похорон етнографа Олександра Колесси 19 травня 1945 року прийшло багато людей – його земляків, які тоді ще жили в Празі й інших чеських містах. Аж 242 особи прийшли вклонитись пам'яті свого великого співвітчизника. Та в наступні дні всі учасники похорону були арештовані НКВД, всіх вислали до советських концтаборів, всі 242 особи пропали безвісти, не повернувся ніхто. Протягом короткого часу гомінка українська Прага спустила, ті, хто не зумів вирватись на Захід, поховались, виїхали з Праги, перестали зустрічатись. Не дивина, що на похорон одного з найвідоміших українців діаспори, історика культури, організатора наукового і культурного життя діаспори Дмитра Антоновича, який після тяжкої хвороби помер 12 жовтня 1945 року, прийшли не сотні й навіть не десятки, а всього кілька осіб: із родини дружина Катерина Антонович і ще троє українців із недавно багатотисячної громади. Див. більше: Пеленська Оксана. Поразка переможців: політичні репресії на звільнених землях // Радіо «Свобода», 2013. – 19 травня. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24989642.html>

Антонович, Вадим Щербаківський, Степан Смаль-Стоцький, Андрій Яковлів, Олександр Колесса. Завжди читаю некрологи в діаспорній пресі. Тут теж можна знайти чимало цікавинок: «Помер Микола Аркас, б. полк. Української армії, відомий артист і режисер. Похорон відбувся у Хусті 15 ц. м.» Це син іншого Миколи Аркаса – миколаївського історика, композитора, фольклориста, автора «Історії України-Руси». У новорічному номері наприкінці 1938 року бачимо заклик управи товариства «Український дитячий притулок у Модржанах» не пожалкувати хоч би невеликих коштів для сиротинця на влаштування там ялинки. А в першому номері роком раніше – списки добродіїв, які «замість новорічних і різдвяних привітань» зложили пожертви на притулки в Подєбрадах та Ржевницях, учням Української гімназії, на Український дім у Празі та фонд «Українського тижня».

Редакція гірко пише, і під цим, переконаний, підписалися б і теперішні видавці українськомовної періодики, що, оскільки економічною робити її невідгодно, боргів накопичується чимало, відгуку від громадянства ніякого – логічно було б припинити цю справу, бо «страчується потреба». Справді, одного лише співчуття замало, треба ще й платити за українську книжку, часопис, газету – «реальна справа вимагає й реального ставлення до неї».

Пошук українського майбутнього

Про еkleктику, яка формувала погляд тодішньої чеської преси на українській справі, засвідчує факт, що часопис «Pestrý Týden» статтю під назвою «Проблема України – проблема завтрашнього дня?» ілюструє такими взаємовиключними речами як етнографічна мапа українських земель Володимира Кубійовича та фотографії з пропаган-

дистського журналу «СССР на стройке». У тексті цієї публікації все ж є цікавий з прогностичного боку висновок: «Український національний рух звичайно буде радити з кожного союзника». Події початку німецько-радянської війни 1941-1945 років і дискусія, що точиться дотепер щодо рації українських націоналістів, частина яких зробила ставку на Німеччину в планах відновлення державності, є підтвердженням цього. Чеська газета A-zet писала, і це подається в дайджесті, що на Західній Україні діють (увага – в 1938 році!) «200 тисяч партизанів, у яких все ще живуть славні традиції гетьманів... Європа не буде мати покої, поки будуть гноблені народи. Історія ж буде тяжко мститися тим, хто власне цю правду згвалтував». Цікаво, що, представляючи читачам нового главу Чехословаччини доктора Еміля Гаха, якого було обрано 30 листопада 1938 року, «Тиждень» подає його як «президента республіки чехів, словаків і українців». Творця ж держави Томаша Масарика видання іменує «Президентом-Визвольником», наголошуючи на тому, що він виступав за мирне співжиття народностей, де слов'яни були б «вільними братами».

ЦИТАТА

Про що писав «Український тиждень» у номері за грудень 1938-го **Польська «шляхетність»** «До львівського шпиталю ім. М. А. Шептицького було прийнято 17.XI. ц. р. 52-літню п. Блазкевичову, відому активну кооператорку, яка занедужала після звірських побойв. Група з 6 військових явилася до неї 15.XI. в Районову Молочанню у Денисові та закликала їхати з ними до Купченець для уділення вияснень. У Купчинцях якийсь старшина з відзнаками (дві зірки на нараменнику й ч.25) питався у п. Б. про її заняття. На цей запит п. Б. заявила, що є директо-

ром Поділ. Союзу Кооперативів. ...П. Б. разом із іншими (біля 13) воякі відвели через міст на Стрипі на підгаєцький гоштинець, за мостом повели на денісівські поля, де примусили їх роздагатися, а потім били їх буками. Побили й п. Б. під команду старшини. П. Б. начислила 40 ударів, почім стратила притомність. До свідомості її дійшли такі останні слова: «Тераз маш з пшоду випісанон Прикарпатскен Україне а з тила Велкен Україне...» [«Зараз маеш спереду написану Прикарпатську Україну, а заду – Велику Україну»].

Ким був Петро Зленко?

В «Енциклопедії Сучасної України», яка з 2001 року видається НАН України, про Петра Андрійовича Зленка написав статтю відомий словацький україніст Микола Мушинка. Петро Зленко мав криптонім «З-ко, П.». Народився він 6 червня 1891 року у Старокостянтинові. Був публіцистом, бібліографом, громадським діячем. Закінчив Університет Святого Володимира (нині – Шевченка) у Києві (1916), артилерійську школу в Одесі (1917). Служив старшиною у російській, згодом українській арміях. Опинився у польському таборі для інтернованих осіб, звідки був звільнений у 1921 році. Викладав фізику і математику у приватних гімназіях Бреста, водночас був вихователем учнів 6-7 класів та бібліотекарем. 1922-23 – директор бібліотеки місцевої філії товариства «Просвіта». Закінчив державну школу бібліотекарів та Український високий педагогічний інститут у Празі (1928). Відтоді працював у ньому бібліотекарем; від 1936 – бібліотекарем Слов'янської бібліотеки в Празі. Активно співпрацював із книгознавчими виданнями, Українським товариством прихильників книги в Празі; брав участь у роботі бібліографічної комісії НТШ. Видав низку книгознавчих і бібліографічних праць з українознав-

Петро Зленко

ства. Від грудня 1932 – редактор часопису «Український тиждень». Друкував науково-популярні статті, рецензії в українській («Спудей», «Книголюб», «Львівський науковий вісник», «Тризуб») та чеській («Slovanská knihovněda», «Časopis československých knihovníků», «Ukrajina») пресі. Заарештований у 1945 у Празі органами НКВС, перебував у концтаборах колишнього СРСР. Помер у 1954 році у місті Тайшет Іркутської області в Росії.

Видав книги «Математичні взори: тригонометрія» (Прага, 1926). Уклав «Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції 1920–31» (Прага, 1932), збірник «Симон Петлюра: Матеріали для бібліографічних покажчиків» (Прага, 1935; Париж, 1939), «Українські

січові стрільці: Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України» (1935, ч. 1; 1936, ч. 2), «Матеріали до бібліографії української пластової літератури» (1935, співавтор Д. Козицький), «Педагогічні видання Наддніпрянщини в 1918» // «Українська книга» (1938; усі – Прага), «Приватні бібліотеки на Україні: Історичний нарис» (Л., 1938), «Зимовий похід: Бібліографія» (1940), «Українське бібліотечне шкільництво» (1942; обидві – Прага), «Книга в українській народній словесності» (Л.; Краків, 1943). Про Петра Зленка писали славісти І. Вацек, З. Рохункова та М. Ржегачкова у книзі «Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918–1945», що вийшла у Празі у 1996 році.

Бібліографічні нотатки Петра Зленка

Українська творча думка відбивається перш за все у книгах. Нові українські книги дають нам можливості аналізу шляху, яким простує українська літературна творчість. Без бібліографічних зіставлень зробити такі важливі висновки не було б жадної спроможности. Тим то й є такою надзвичайно цінною бібліографічна праця, що лише єдина вона може приспяти до витворення суцільного образу літературного поступу народу. Розуміється для цього бібліографія мусить подати не лише кількісне, але й якісне зіставлення книг; така бібліографія цінна, коли є систематична та вичерпуюче повна у своїх описах.

У нас, на великий жаль, ще немає таких бібліографій, як напр. грандіозний *Kaiser's Vollständiges Bücher-Lexikon* з його продовженням «*Halbjahrverzeichnis der Neuerscheinungen des Deutschen Buchhandels*», які у своїх 63 грубих томах подають загальну німецьку бібліографію від 1760 р. аж до сьогодні. Бракує нам і таких покажчиків, як славнозвісний «*Deutsche gesamt Katalog*» — 20 фоліових томів якого ознайомлює не тільки з німецькою, але ще й з важливішою чужомовною літературою цілого світу. «Літопис Українського Друку» не обіймав усієї української книжкової продукції та й через політичні мотиви перестав виходити ще р. 1934. Рівнож і офіційні польські та чеські бібліографії не подавали відомостей про абсолютно всі українські видання, що виходили на територіях, які вони обслуговували.

Тимто в українській загальній бібліографії є чимало прогалин, які виповнити не буде так легко. На щастя окремі українські бібліографи не припинили своєї праці ані на найкоротший час. Вони тихо провадять свою муравлину працю, хоч і не можуть сподіватися ані підпертя ширших кол громадянства, яке не має ще потрібного порозуміння щодо важливості бібліографії, ані не можуть рахувати на допомогу покликаних до того українських наукових осередків, де бібліографії ще не уділено належних їй прав.

З уваги на те українські бібліографи, все ще лише самотужки складають свої книжечки, роками призбирюють з дня на день потрібні матеріали та не втомно опрацьовують їх, щоб на віки збудувати достойний пам'ятник нашого друкарського надбання. Ні, не є то «марудна» праця, як то поширено її називати у нашого громадянства. Є то праця творча, надзвичайно важлива й заслужена. Є щось іншого, що вона потребує значно більшої снаги у при-

збиранню дрібного матеріалу, що лише уже оформлений систематично та за найдокладнішим описом кожної окремої позиції покажчика, має свою рацію й подає потрібні важливі висліди.

Вага кожного бібліографічного покажчика через те не лише в тому, що він ознайомлює зі значним числом праць, які в метушні щоденних турбот легко могли би бути забуті. Ще більша вага бібліографії в тому, що вона подає документальні докази про повсякчасні здобутки національного друку, а тим самим і національної культури.

Звернення Петра Зленка «До всіх наукових працівників-українців»

Опрацьовуючи свій другий бібліографічний покажчик наукових праць українців на чужині, цією дорогою звертаюся до всіх тих, що працюють науково, із щирим проханням про надіслання реєстру їхніх наукових публікацій (книжок і відбиток!), опублікованих в рр. 1931–1940, як рівнож і тих за рр. 1920–1931, що не ввійшли до мого «Бібліографічного покажчика наукових праць української еміграції», виданого 1932 р. у Празі.

В реєстрі має бути подане наступне: прізвище й ім'я автора, титул і підтитул твору, місце видання, формат (висота і ширина тит. листу в сантиметрах), число сторінок, тираж, ціна; в випадку чужої передмови — автор передмови; при мистецькій окладинці — прізвища мистця.

По можливості прошу надіслати самі книжки, що по використанні будуть передані до «Музею визвольної боротьби України» або до «Словянської Бібліотеки» в Празі, як дар автора. Коли авторові відомо, що його публікації згадані бібліотеки вже мають — не треба такі публікації ані надсилати, ані описувати.

По цей бік совітського кордону нема ні одної української бібліотеки, що мала би загальноукраїнський книжковий асортимент та могла би послужити вповні українському бібліографові для його праці. Інтереси української науки й культури однак вимагають, щоб і при таких несприятливих умовах були заховані наукові й культурні здобутки нашої еміграції. Тільки допомога широкого загалу може облегчити українському бібліографові його заслужену й тяжку працю, що й примушує до звернення з цими рядками до всіх, кому дороге майбутнє українського народу.

Реєстри та публікації проситься надсилати на адресу: Петро Зленко, Прага XII, Ранкова 38.

СМЕРШ вночі забирає навечно...

Доля Петра Зленка – одна із найтрагічніших в українській еміграції міжвоєнної Чехословаччини. Україніст Богдан

Зілинський з посиланням на журналіста Івана Брезіну на своїх сторінках «Ми та Україна» 11 травня цього року оприлюднив спогад його дружини. «Розповідати про людину, яку 9 травня 1945 року хоча й також «визволили», але на зовсім короткий час... Потім сталося те, що можна коротко визначити словами «москалі забрали». Дружина Петра Зленка до кінця свого життя сподівалася, що він повернеться із Сибіру...», – ділиться враженнями Зілинський, і наводить текст Івана Брезіни: «Визволення» Праги советами має дуже гіркий присмак для нашої сім'ї. Моя пратітка Марія Брезінова (1900) одружилася з Петром Зленком (1891) у лютому 1944 року. Уродженець українського Старокостянтинова і борець за незалежність України змушений був втікати до Чехословаччини в 1920 році, інакше б його вбили більшовики. У 1937 році Зленко придбав наше громадянство. Протягом багатьох років працював у Слов'янській бібліотеці в Празі, допомагав організувати українську антикомуністичну еміграцію та видавав часопис «Український тиждень».

6 липня 1945 року по мого прадядька приїхало НКВД, тобто протокол арештів відділу СМЕРШ. Вони забрали його вдома, у празькій квартирі, і пратітка ніколи більше не бачила його. Він потрапив до табору Озерное в сибірському Тайшеті, звідки Марія отримала лише кілька листів. У листопаді 1954 року там Зленко помер. Відповідно до міжнародного права совети мого прадядька просто викрали – він давно вже був громадянином Чехословаччини. Трагедія моєї пратітки і її чоловіка була лише однією з багатьох. За оцінками, біля 120 тисяч чехів та словаків (цифри різняться) було викрадено радянською владою. Чехословацький уряд відмовився від них і залишив сам на сам із радянською репресивною машиною. А він повинен був протестувати в міжнародних організаціях і вимагати негайного повернення своїх громадян, але нічого не зробив.

Завдяки українологу Богдану Зілинському на початку 1990-х років я переклав листи Зленка до Марії, які він писав їй з ГУЛАГу. Вони потім були опубліковані в Revolver Revue. Кілька років тому Адам Граділек з Інституту вивчення тоталітарних режимів оцифрував спадщину Зленка. Частина його архівів збереглася в Музеї української культури в Свиднику, куди Марія передала їх десь у 1950-х роках, бо тоді боялася мати ці речі вдома.

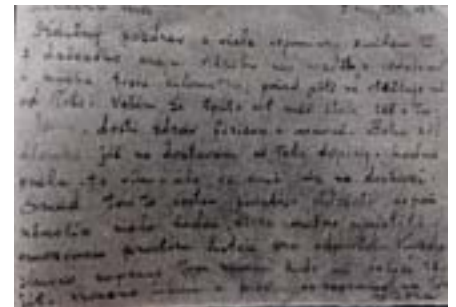
Совети у нас одразу від травня 1945 року поводитися просто як окупанти і експлуататори. На чеській території

вони переслідували колишніх громадян України і Росії, в Словаччині вони забирали «на маленьку роботу» цілими селами. Різниця між Гітлером і Сталіним не було жодної.

Радянськими злочинами в Чехословаччині докладно займався журналіст Владімір Бистров після 1990 року. Його тата викрало НКВД. Це чистий жах! Що це проти «банального» викрадення годинників чи велосипедів чи гвалтування чеських жінок, що вчиняли після травня 1945 року п'яні мужики з гармошками...

Марія Брезінова із Петром Зленком, якого згодом вона так і не дочекалася із ГУЛАГу.

Лист Петра Зленка дружині із Сибіру. Фото із архіву свідницького музею.

Протокол допиту Петра Зленка радянськими органами, опублікований Іваном Брезіною.

Троянський кінь Кремля

Очільники православної церкви в Чехії навіть не приховують своїх проросійських поглядів

ТЕКСТ: Станіслав МАТВЄЄВ

Про московського «троянського коня» в особі Православної Церкви Чеських земель і Словаччини, яка виступила різко проти автокефалії Православної Церкви України і визнає лише УПЦ Московського патріархату, ми вже писали у №1 нашого часопису за 2019 рік, на сторінці 22. Чеська щоденна газета «Deník N» зосередилася на цій темі детальніше. Незважаючи на свою номінальну автокефалію, тобто самостійність, Православна Церква Чеських земель і Словаччини, як і раніше, залишається частиною Російської православної Церкви.

Як така вона є елементом масштабного плану Кремля щодо поширення геополітичного впливу в Європі, інструментом підтримки «православної цивілізації» та «слов'янської єдності», що протистоять «безбожному Заходу», тим самим сіючи серед своїх віруючих невдоволення і антиєвропейські настрої. Варто на це звернути увагу і чеському уряду.

В такому контексті є цілком зрозумілими недавні заяви предстоятеля цієї Церкви митрополита Ростислава проти визнання автокефалії Православної Церкви України. 29 січня відбувся таємний синод Православної Церкви Чеських земель і Словаччини, на якому обговорювали це питання.

«М'яка» сила Путіна

Наприкінці року світ зауважив, як православна Церква в Україні намагається вирватися з-під російського впливу. Зрештою їй це (принаймні офіційно) вдалося, проте в інших країнах Кремль далі прагне через афілійованих з ним церковних ієрархів нав'язати свої впливи. І Чехія серед них.

З ідеологічної порожнечі, яка запанувала в російському суспільстві в 90-ті роки після краху комунізму, Російська православна Церква вийшла не тільки як чисто духовна та благодійна органі-

На пражському Албертові православні від 1995 року проводять богослужіння у церкві Благівіщення Пресвятої Богородиці. Церква зберегла свій первинний готичний, пізніше перебудований бароковий стиль

зація, а й надзвичайно впливовий суспільний інститут, що здатен впливати на політичні події.

Кремль швидко зрозумів, що одним з найефективніших інструментів впливу на громадську думку за кордоном є так звана «м'яка сила» (soft power), спосіб зміни поведінки громадян інших країн через культуру, обмін науковими знаннями, налагодження соціальних контактів тощо. І московський патріархат Російської православної Церкви, поряд зі своєю незмінною функцією допомагати режиму Володимира Путіна тримати в країні стабільність, без вагань взявся докластися і до цієї справи. Сучасність поставила перед нами цілу низку невирішених важливих геополітичних проблем, тому така діяльність, як правило, не привертає до себе особливої уваги. Крім того, більшість суспільства і не підозрює, що православна

Церква в Чеській Республіці (під час перепису населення в 2011 році православними записали себе 20 533 чехи, а тепер до цього треба додати і в кілька разів більшу кількість іноземців, які тут проживають) і у Словаччині перебуває під значним тиском московського патріархату. Це безпосередньо впливає на погляди і поведінку православних християн в цих країнах.

Трохи історії

У чеських землях серед католиків однозначно переважав і переважає латинський ритуал. Відродження православної конфесії почалося тільки після проголошення Чехословацької Республіки в 1918 році. Перед Другою світовою війною місцеві православні орієнтувалися насамперед на сербську православну Церкву, яка в 1921 році висвятила їхнього першого єпископа Горазда.

В 1942 році чеська православна спільнота була поставлена поза законом і поступово знищена нацистами за її участь у переховуванні парашутистів, які вбили [4 червня 1942 року] нацистського протектора Рейнгарда Гейдріха [єпископа Ґоразда арештували 27 червня, а 4 вересня разом іншими ієрархами Церкви його розстріляли]. Потім її залишки почали поступово зближуватися з московським патріархатом Російської православної Церкви. В 1951 році Московський патріархат офіційно взяв [точніше, перебрав від Сербської православної Церкви] чехословацьких православних під своє крило, хоча, як не парадоксально, це стало актом так званої автокефалії або «самостійності» [ніким, крім РПЦ, не визнаною]. Проте адміністративний перехід під юрисдикцію Російської православної Церкви відбувся не з доброї волі віруючих. Навпаки, це був зверху керований процес, завдяки якому ця керівна ланка взяла під контроль релігійну спільноту завдяки своїй геополітичній важливості і впливу радянських «визволителів».

Також варто відзначити, що з 1950 року сюди були включені і словацькі греко-католики, оскільки греко-католицька Церква була заборонена державою [так званий «Ужгородський собор 1948 року»]. Після її відновлення більша частина парафіян повернулася до своєї первісної конфесії. Поки існувала комуністична влада, Чехословацька православна Церква охоче брала участь у придушенні невдоволення режимом і стеженням за громадянами, що впливає з факту, що більшість кліру була агентами Служби безпеки StB [Státní bezpečnost — Служба Державної безпеки ЧССР].

Суперечки у 1990-х

Російська православна Церква не відмовилася від свого впливу на чеське і словацьке православ'я навіть після падіння залізної завіси. Вже в 90-ті роки між Російською православною Церквою і Константинопольським вселенським патріархатом розгорілися палкі суперечки. В 1998 році Константинополь поставив під сумнів «перехід» під московський патріархат чехословацької православної спільноти в 1951 році і офіційно надав Православній Церкві Чеських земель і Словаччини автокефалію (автокефальними називають ті православні Церкви, які в організаційному і правовому відношенні незалежні і, за невеликим винятком, не підкоряються жодним зовнішнім ієрархам).

Ця подія кинула тінь на легітимність попередньої «незалежності», наданої Російською православною Церквою, і викликала серйозні протиріччя сто-

совно насамперед проблем релігійно-політичної приналежності, фінансових питань, а також спровокувала в 2012 році конфлікти між вищими ієрархами чеської і словацької православної Церкви.

Боротьба за реституційні гроші

У листопаді 2012 року чеський уряд прийняв закон «Про майнове врегулювання відносин з Церквами та релігійними громадами», який мав забезпечити повну фінансову незалежність релігійних спільнот від держави. Згідно з цим законом, Православній Церкві Чеських земель і Словаччини в рамках реституції належало 1,1 мільярда крон.

Перспектива отримати такі гроші змусила активізуватися багатьох членів

Єпархіальний храм Кирила та Мефодія у Празі, яким православні користуються від 1935 року, також зберіг свій первісний бароковий стиль.

православної кліру. Незабаром розгорівся конфлікт між ними і митрополитом Христофором [Kryštof, в миру Радім Пулець], який, принаймні за доступною інформацією, мав вирішувати питання про те, як скористатися довиреними фондами чесно і на користь Церкви. Деякі православні церковні ієрархи почали шукати підтримки в Росії у своїй боротьбі за грошові потоки.

У квітні 2013 року митрополита Христофора скомпрометували і змусили подати у відставку після публікації інформації про його нібито етичні та службові проступки [через тиждень після димісії з'явилася інформація, що «коханка», яка його звинувачувала в розпусті, відмовилась від своїх слів]. В середині грудня 2013 року за допомогою митрополита Волоколамського Іларіона, голови Відділу зовнішніх цер-

ковних зв'язків Московського патріархату, від своєї посади був звільнений і місцезлюститель Митрополичого престолу Православної Церкви Чеських земель і Словаччини архієпископ Оломоуцький і Бренський Симеон.

Їхні агентурні святості

Вселенський патріарх константинопольський Варфоломій засудив всі ці події, назвавши їх повторним насадженням російської гегемонії і неприпустимим порушенням незалежності Православної Церкви Чеських земель і Словаччини [інтронізація Ростислава архієпископом Празьким, митрополитом Чеських земель і Словаччини, в Кафедральному соборі Олександра Невського в Пряшеві не визнав архієпископ Симеон, чеська держава і Кон-

стантинопольський патріархат, а тільки словацька влада і Московський патріархат; єдність була поновлена тільки в січні 2016 року на Православному синоді Константинопольського патріархату]. Російські медіа писали про інцидент як про «суто ворожу операцію», метою якої було звільнити чеську і словацьку православну Церкву з-під впливу [Росії], але завдяки безпосередньому втручанням Російської православної Церкви цьому вдалося запобігти.

У 2014 році через внутрішні протиріччя зі свого поста в Православній Церкві Чеських земель і Словаччини пішов архієпископ Празький Яхим [в миру Роман Грдий, став монахом в 1998 році в Троїце-Сергієвій лаврі, вчився в Московській семінарії]. Своєю відходом він звільнив місце для невдовзі обраного архієпископа Міхала

Дандара, колишнього представника Московського патріархату і агента StB, який не приховував своїх проросійських симпатій [в 1969 році закінчив Ленінградську семінарію, з 2000 року був настоятелем храмів Російської православної Церкви].

У січні 2014 року ті ж російські церковні ієрархи, хто посприяв резигнації архієпископа Симеона, взяли участь в інтронізації митрополита Ростислава, проросійського клірика, якого призначили предстоятелем Православної Церкви Чеських земель і Словаччини. Але через порушення церковного права в ході виборів Константинопольський вселенський патріархат відмовлявся визнати інтронізацію Ростислава до 2016 року.

Щоб домогтися визнання Ростислава вселенським патріархом, Православній Церкві Чеських земель і Словаччини довелося погодитися на автокефалію, даровану в 1998 році. Проте досі до кінця не відомо, чи виконують ієрархи чеської і словацької православної Церкви договір зі вселенським патріархом від 2016 року і зроблять кроки, які виведуть її з-під адміністративного російського впливу.

У 2014 році міністр культури Чеської Республіки Данієл Герман звільнив з посади єдину людину, що мала право підпису на документах стосовно реституційних виплат православної Церкви, – архімандрита Марека Крупіцу. Його підозрювали в розкраданнях. «Ми вітаємо цей крок, – заявив тоді колишній секретар архієпископа Симеона і митрополита Христофора Ондражей Храст. – Нарешті з'ясується, хто насправді контролює Церкву. Це все люди, пов'язані зі спецслужбою StB і КГБ».

За іконами ховається «русскій мір»

З 2015 року на посаді Крупіци працює празький архієпископ Міхал Дандар, який практично блокує виділення хоч якоїсь частки від отриманих фондів священникам, що не підтримують російської лінії. Крім того, їм всіляко ускладнюють життя.

Таким чином, події, що відбуваються з 2012 року, підтверджують наполегливе прагнення московського патріархату зберегти свій вплив на Православну Церкву Чеських земель і Словаччини. Крім того, цілком ймовірно, що через зловживання виділеними державою в рамках реституції коштами ця релігійна спільнота розпадеться в найближчі кілька років.

Але і без скандалів останніх років Православна Церква Чеських земель і Словаччини різними шляхами отримує підтримку безпосередньо від фонду «Русській мір», створеного Путіним, потрапляючи таким чином у пастку.

Тому їй не залишається нічого іншого, як під прикриттям різних культурних подій поширювати російський неоімперський вплив, проросійські погляди і антизахідну пропаганду.

Мало того, враховуючи, що всі успішні кандидати на сан священника повинні отримати благословення від Російської православної Церкви, Православна Церква Чеських земель і Словаччини становить серйозну загрозу. Багатьох колишніх кліриків вже замінили переселенцями з України, Росії та Молдови. Вони поводяться «слухняно» і зберігають промосковську орієнтацію.

В 2014 році, наприклад, російському громадянину і священнику Православної Церкви Чехії та Словаччини Олегу Махневу не дали чеського громадянства, пояснивши це тим, що його підозрюють у роботі на іноземні розвідувальні служби і бачать в ньому загрозу для безпеки держави. Враховуючи чисельність священників цієї Церкви, які одночасно працюють на сучасну російську спецслужбу ФСБ або служби безпеки інших країн, всі подібні події треба підсумувати, і вже давно варто комусь впритул ними зайнятися.

Незважаючи на свою номінальну автокефалію, тобто самостійність, Православна Церква Чеських земель і Словаччини, як і раніше, залишається частиною вищої організації, тобто Російської православної Церкви. Як така вона є елементом масштабного плану Кремля щодо поширення геополітичного впливу в Європі, інструментом підтримки «православної цивілізації» та «слов'янської єдності», що протистоять «безбожному Заходу», тим самим сіючи серед своїх віруючих невдоволення і антиєвропейські настрої.

Важко сказати, яким може бути вихід з цієї ситуації. Російська православна церква явно не збирається шукати шляхи демократичної співпраці із Заходом і не може собі дозволити відмовитися від свого впливу в такому важливому зі стратегічної точки зору регіоні, як і не може допустити, щоб події пішли за українським сценарієм. Прагнучи відновити колишню цілісність радянського блоку під керівництвом Кремля, Російська православна Церква, безсумнівно, скористається всіма доступними засобами, до яких, зокрема, належить і вплив на Православну Церкву Чеських земель і Словаччини.

Відомо, що серед віруючих Православної Церкви Чеських земель і Словаччини зараз також багато українців, які дивляться на Московський патріархат з великою підозрою, тому керівництво Церкви зробить все, щоб уникнути

будь-якої конфронтації з Москвою. За прикладом ходити далеко не треба, достатньо згадати слова митрополита Ростислава, який висловив повну підтримку Московському патріарху та заперечив прагнення Української православної Церкви отримати незалежність.

Парадоксально, але він також заявив, що «будь-яке втручання держави в церковні справи в демократичному суспільстві неприпустиме». А нещодавно Ростислав разом з архієпископом Яхимом знову висловив свою повну підтримку Московському патріархату.

Щоб ситуація не загострювалася, чеський уряд мав би вжити певних заходів проти шкідливого російського впливу. Наприклад, уряд може вимагати від місцевої православної Церкви більшої прозорості та підтримки чеських і словацьких священників. Зараз ясно що-найменше одне: вся ця ситуація тягне за собою серйозні геополітичні наслідки, і треба пильно стежити за тим, як будуть розвиватися події далі.

А от помпезний храм Святих Апостолів Петра та Павла у Карлових Варах – вже має типовий російський стиль із деякими візантійськими елементами. Він навіть не належить чеським православним, а від 1979 року напряму підпорядкований РПЦ.

Чим Європа так приваблює росіян?

Якщо Росія не обмежить можливостей виїзду, кількість її громадян за кордоном зростатиме

ТЕКСТ: Ярослав ПЕШЕК

Розпочну з відомого чеського анекдоту. У телефонній розмові Путін наполегливо підкреслює: «Допоки Чеська Республіка погоджуватиметься на американський радар поблизу Праги, російські ракети будуть націлені на її столицю». «У такому разі, – відповідає йому президент Чехії, – наша авіація бомбардуватиме ваші Карлові Вари».

Суть жарту в тому, що згаданий усесвітньо знаний курорт віддавна став місцем осідку росіян: пацієнтів, а також інвесторів, підприємців та всіх тих, хто шукає безпечного сховища для своїх грошей і родин. Тому чехи вважають Карлові Вари «російським містом».

Багато людей, які повертаються з Чорногорії, узбережжя Італії, Болгарії та інших південноєвропейських країн, вражені нестримною інвазією вихідців із Росії. І йдеться не лише про короточасні турпоїздки. Чимало громадян РФ засновують за кордоном фірми, відкривають банківські рахунки, купують нерухомість. Сотні тисяч їх створюють собі в Європі умови для тривалого перебування. І це не олігархи й не мільйонери, як у 1990-х. Сучасна еміграція з Росії формується за рахунок представників середнього класу, який розглядає апартаменти, скажімо, на узбережжі Болгарії, як вигідне і стратегічне придбання. Що простежується за цим феноменом: мода, надлишок грошей чи, може, спроба покинути свою державу?

В Росії щороку посилюється пропаганда «про загниваючий Захід», та чому багато росіян їздять відпочивати на європейські пляжі, маючи свої моря? Бо для них таке оздоровлення дешевше і якісніше.

Чому вони купують квартири, апартаменти й вілли в привабливих місцях за кордоном? Тому що їм такі операції фінансово доступніші. А крім того, це допомагає отримати дозвіл на проживання.

Чому росіяни заснують у Європі фірми й відкривають рахунки в банках? Бо намагаються приховати й безпечно інвестувати гроші, одержані у непередбачуваній Росії, і до того ж це умова

отримання довготривалої візи на проживання.

Для чого росіянам у Європі фірма, депозит, приховані кошти, приватизована нерухомість і дозвіл на перебування? Тому що вони не сподіваються на політичний та економічний розвиток своєї країни і не довіряють її керівникам. Чому росіяни не вірять своїм лідерам (адже результати виборів однозначні)? Бо їхній життєвий досвід підтверджує думку, що одна річ – контрольовані перегони, а інша – необхідність гарантувати безпеку й перспективу собі, родині та своєму майну.

До чого призведе такий розвиток подій? Якщо Росія не обмежить можливості виїзду, кількість її громадян за кордоном зростатиме. Щоб завдати цьому, президент Путін заборонив депутатам, політикам та чиновникам мати рахунки й нерухомість поза межами РФ, а поліцейським – і взагалі відпочивати за кордоном. Вже котрий рік статистику курортних сезонів у окупованому Криму «рятують» за рахунок бюджетників із російської глибинки. Такі заборони, однак, успішно оминають за допомогою підставних осіб, і, що головне, вона не усуває причини емігрувати.

Європейські країни оцінюють таку ситуацію по-різному. До російських інвестицій у розвиток інфраструктури в рекреаційних зонах та курортних регіонах з ентузіазмом ставляться, наприклад, у Болгарії та ще донедавна – у Чорногорії. Водночас Австрія та Чехія вдаються до обмеження видачі віз, але періодично звідси лунають голоси про необхідність зняття санкцій проти Росії. Наплив росіян у Європу має ще й інші прояви. Останні як представники «величної нації» важко інтегруються й намагаються у своєму середовищі завести окремішні, типово російські традиції. Часто вони поєднуються із започаткуванням нелегальних практик на підприємствах. На відміну, наприклад, від українців, ви не знайдете громадян РФ на будівництві чи фермі. Вони до Європи приїждять не щоб важко працювати, а щоб «робити бізнес» відповідно до своїх уявлень, тобто не платячи подат-

ків. У Чехії зареєстровано близько 60 тисяч фірм із російськими власниками, але податок на доходи із них платить мінімальна кількість. Тому закон про перебування іноземців став суворішим до новоприбулих іноземних підприємців. У Словаччині запроваджено поправку, згідно з якою громадянин чужої країни, отримавши візу на проживання на основі того, що він займається підприємницькою діяльністю, повинен щороку платити фінансовому органу встановлену суму як податок на доходи. Неплатники не потрібні Кремлю, не вітають їх і в Європі. Єдиним взаємоприйнятним виходом зі становища бачиться ефективна демократизація РФ, гармонізація тамтешніх законів і норм із європейськими, створення оптимального простору для оновлення довіри задля позитивної перспективи цієї країни та її громадян.

Не виключено, це допоможе останнім зрозуміти, що вони повинні активно будувати Росію не як імперію, якої інші боялись би, а як успішну, дружню й процвітаючу європейську державу. І тоді вони не муситимуть шукати щастя деінде. Але чи можливо це в путінській Росії?

Автор – чеський публіцист, експерт із економічних відносин між Україною та ЧР, постійний дописувач журналу «Тиждень» (Київ)

Про російську експансію в Чехії свідчать численні російські крамнички в столиці та великих містах, де насправді продають товари виробництва не стільки Росії, скільки інших країн колишнього СРСР, зокрема України чи Молдови. «А какая різниця? Чехі всьо равно не атлічають!» – вважають продавці у цих магазинах

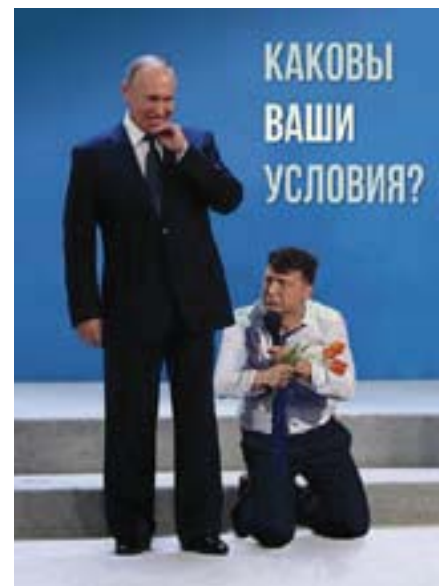
ЗЕ і Ко прагнуть скласти зброю і здати Україну Путіну?

Незважаючи на зовнішню патріотичну та проєвропейську риторику, з приходом шоумена Володимира Зеленського на посаду президента України його судження щодо російсько-української війни («Нужно просто перестать стрелять») починають наповнюватися змістом. І виходити боком також. Односторонні мирні ініціативи перед обличчям агресора завершуються втратою життів українських воїнів. Так, біля селища Новолуганське Бахмутського району уночі 7 червня ворожа міна калібру 120 мм влучила в бліндаж. Під час обстрілу загинули двоє військовослужбовців, ще вісім бійців отримали поранення різного ступеня тяжкості. Загинули бійці полку «Азов» Дмитро Пругло і Максим Олексюк, яким ще й не виповнилося 30 років. Загибелі цих молодих захисників України можна було запобігти: якби українська артилерія заздалегідь подавала вогневу точку російських загарбників, яка була вчасно виявлена розвідкою. Однак від нових київських воєначальників надійшов суворий наказ: в жодному разі не відкривати вогонь. Про це заявив військовий експерт і волонтер Роман Донік. Такою українською наївністю і почав користуватися ворог. Ще в четвер, 6 червня, збройні формування Російської Федерації 16 разів порушили режим припинення вогню, з них один раз – із застосуванням заборонених Мінськими угодами 120-мм мінометів. Ворог обстрілював українських оборонців із озброєння бойових машин піхоти, протитанкових ракетних комплексів, гранатометів різних систем, великокаліберних кулеметів, автоматичної стрілецької та снайперської зброї. І такі повідомлення – ледь не щодня у зведеннях військових. Зеленський на це заявив, що Росія втратила контроль над власними найманцями, і закликав Росію... відновити контр-

оль над окупантами. Його представник на мінських переговорах Леонід Кучма підтвердив його побажання: в угоді щодо тиші на Донбасі прописати «не стріляти у відповідь», ввести заборону на обстріл цивільних об'єктів, відновити економічні зв'язки окупованих районів з рештою України, тобто зняти блокаду захоплених регіонів і розширити можливість фінансування терористів та окупантів.

У подібному дусі водночас висловилися і нова речниця Зеленського Юлія Мендель, мовляв, українські військові піддаються на провокації, стріляючи по терористах у житлових будинках, школах чи лікарнях на Донбасі. Трохи раніше співавтор передвиборної програми Зеленського, «кварталівець» Борис Шефір сказав, що попередня влада була зацікавлена у війні, а з Путіним можна домовитися. Також він висловився проти квот на українську мову, і взагалі закон про мову скасувати.

Ексначальник Генерального штабу ЗСУ Віктор Муженко так прокоментував останні ініціативи: «Одностороннє припинення вогню під час бойових дій сприймається як акт самогубства». «Зеленський сподівається, що РФ не піде геть, не забере свою зброю і техніку з української землі, не виведе своїх найманців, а .... ВІДНОВИТЬ СВІЙ КОНТРОЛЬ НАД ПІДРОЗДІЛАМИ», – написала заступниця голови парламенту Ірина Герашенко у соцмережі. «З травня 2014 року кожен з наших артилеристів знає, що робота ближче 150 метрів від житлових будинків та соціальних об'єктів – пряма дорога з українських збройних сил на нари! У такі дурниці вже навіть найзакінченіші сепари не вірять, а тільки московські ЗМІ повторюють. Юлія, ти не в «Останкіно!»», – написав волонтер Тім Златкін. «Це все рівно, що поставити наших військових до стінки на розстріл

Такі карикатури розповсюджували перед виборами. У 2014 році Зеленський звернувся до Януковича і Путіна і заявив, що готовий «благати на колінах» аби не допустити війни.

зброєю окупантів. Жоден із попередніх режимів припинення вогню не передбачав забирати право українських військових на самозахист! – заявив колишній головнокомандувач Петро Порошенко. – Тим більше, як свідчать дані СММ ОБСЄ, майже 90% порушень режимів припинення вогню припадає на російські окупаційні сили». 10 червня в Києві на вулиці Банкова під адмінбудівлю Зеленського відбулася акція протесту проти капітуляції. Біля тисячі протестуючих вимагали припинити загравання з ворогом, відправити у відставку колаборантів Кучму, Мендель та інших. Подібні акції водночас відбулися й інших містах: Львові, Ужгороді, Дніпрі, Запоріжжі тощо.

пор

Чехія ускладнює умови надання громадянства

Міністерство внутрішніх справ Чехії має намір зробити суворішими правила отримання громадянства країни, мотивуючи це міркуваннями безпеки. «Проект поправок представлено на узгодження відомствам. Зокрема, при подачі документів на громадянство буде суворіше оцінюватися фінансовий стан кандидата, знання мови і перевірятися відсутність кримінального минулого», – йдеться в повідомленні. Як заявив міністр внутрішніх справ Чехії Ян Гамачек, мета пропонованих змін у тому, щоб зреагувати на погіршення ситуації у сфері глобаль-

ної безпеки. Так, згідно з проектом, у претендентів на громадянство буде оцінюватися відсутність не тільки судимості, а й правопорушень, зокрема, пов'язаних зі зберіганням зброї та недотриманням громадського порядку. Заявник муситиме довести, що він має достатньо коштів і майна для проживання в країні. Кандидатам, як і раніше, доведеться скласти іспит на знання чеської мови та реалій. Як і раніше, від нього звільняються ті, хто відучився в навчальних закладах Чехії три роки, однак тепер такі заклади мають бути зареєстровані. Це покли-

кано покласти край практиці, коли люди приносять документи, що нібито підтверджують навчання, а насправді не знають мови. «Недостатній рівень володіння чеською мовою і незнання чеських реалій є серйозною перешкодою для інтеграції іноземців та сприяють їх соціальної ізоляваності від суспільства», – переконані в МВС. У період з 2014 до 2018 року міністерство отримало 18 229 заяв від іноземців із проханням про чеське громадянство. З міркувань національної безпеки 170 заявок були відхилені.

420cz

Виборцю, вчасно зареєструйся!

24 травня в Україні стартувала виборча кампанія позачергових виборів народних депутатів. Указ президента про розпуск Верховної Ради і дострокове проведення парламентських виборів 21 липня був опублікований у газеті «Урядовий кур'єр» у четвер, 23 травня. Також в Україні розпочався процес тимчасової зміни місця голосування на позачергових виборах Верховної Ради. Кожен охочий скористатися своїм правом проголосувати не за місцем реєстрації повинен до 15 липня включно подати заяву до органів ведення Державного реєстру виборців і тимчасово змінити місце голосування. За змішаною системою під час голосування кожен виборець отримає два бюлетені – для голосування у загальнодержавному багатомандатному та одномандатному виборчому окрузі. Виборці, які змінили місце голосування і в день

виборів перебуватимуть за межами свого округу, зможуть проголосувати лише у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, тобто бюлетеня «за мажоритарника» їм не видадуть. Голосування за кордоном відбуватиметься також лише у загальнодержавному окрузі, тобто «за партію». На минулих виборах Президента України деякі громадяни не змогли проголосувати, оскільки не потурбувалися про своєчасне включення до списку виборців, застерігає посольство України в Чехії. Тому дипломати закликають подбати про завчасне включення до списку виборців на закордонній виборчій дільниці при посольстві України в Празі та консульстві України у місті Брно. За останніми даними опитувань, у нову Верховну Раду пройнуть 5 партій, мають шанси ще дві. Йдеться, зокрема, про

партії «Слуга народу» Володимира Зеленського, «Опозиційна платформа – За життя» (відкрито проросійська), «Європейська солідарність» Петра Порошенка, «Батьківщина» Юлії Тимошенко та «Голос» Святослава Вакарчука. Партії «Сила і честь» Ігоря Смешка й «Громадянська позиція» Анатолія Гриценка мають шанси на рівні статистичної похибки.

Буде літак Київ – Пардубіце?

Державна авіаційна служба схвалила заявки авіакомпанії SkyUp на виконання рейсів Київ-Пардубіце (Чехія), а також заявки Windrose на рейси Дніпро-Бодрум (Туреччина). Про це повідомляє прес-служба Державіаслужби. Відповідне рішення ухвалили 29 травня на черговому засіданні комісії.

Згідно з рішенням Державіаслужби, авіакомпанія SkyUp може літати з Києва в Пардубіце і назад на регулярній основі з частотою три рази на тиждень з 1 жовтня 2019 року. Windrose зможе літати з Дніпра в Бодрум і назад на регулярній основі двічі на тиждень (дату початку виконання рейсів регулятор не вказав). На сьогодні авіасполучення між Україною та Чехією виконується лише між Києвом та Прагою двома компаніями – ČSA та «Міжнародні авіалінії України», які мають доволі високі тарифи. Лоукостів між країнами немає, хоча в Україну вже кілька років літають бюджетні авіакомпанії з інших країн. Сполучення до Пардубиць відкриє конкуренцію у цьому напрямку, що може істотно вплинути на гнучкість тарифів.

Утім, є й скептичні погляди. Так, Ксенія Афіцка у соцмережі прокоментувала новину так: «У SkyUp вже давно є дозвіл на рейси Львів-Прага і Київ-Карлові Вари. На жаль, самих рейсів як не було, так і нема. Тому отримання ще одного дозволу я сприймаю доволі песимістично – це зовсім не гарантія того, що в Україну можна буде нарешті літати за адекватні гроші, а не як зараз».

Економічна правда

Чехія збільшила квоти на робочі руки з України

З червня уряд Чехії подвоїв квоти для працівників з України. «Мова йде про подвоєння кількості наданих дозволів на роботу», — сказав міністр закордонних справ Чехії Томаш Петржічек. Раніше працевлаштуватись до Чехії могли не більше 19 600 українців на рік. Тепер цю кількість збільшено до 40 000 осіб. За даними Мінпраці Чехії, на кінець 2018 року в країні проживає 121 086 громадян України. Це – 20 відсотків всіх іноземців в республіці. Велика їхня кількість зайнята у будівництві, сфері послуг, зростає кількість українців на позиціях, які вимагають високої кваліфікації і знань мов. Українські заробітчани переказують рідним в Україну чималу частку свого заробітку. Україна ввійшла до рейтингу країн, які отримали найбільшу кількість грошей від трудових мігрантів. Про це свідчить статистика грошових переказів Світового банку за 2018 рік. В Україну трудові мігранти переказали 2018-го \$14,39 млрд. Україна стала лідером за обсягом грошових переказів у своєму регіоні – Європі та Центральній Азії. Основна маса грошових переказів робиться до країн із низьким і середнім рівнем доходу – 70% всіх грошових переказів у світі.

Барельєф Томашу Масаріку

На фасаді Мукачівського аграрного коледжу, який знаходиться на вулиці Томаша Масаріка, відкрили дошку-барельєф на його честь. Пам'ятний знак першому президенту Чехословаччини виготовлений із штучного каменю й тонований під бронзу, обійшовся в 28 тисяч гривень. Гроші на барельєф виділили з фонду ВІЗА та МЗС Чехії. Торік меморіальну дошку Масарікові встановили у місті Хуст. Вшановують президента-визволителя і на Галичині. 24 травня представники влади та громадськість Львова поклали квіти до його пам'ятника Томашу Масаріку. Після покладання квітів усі присутні виконали гімни обох країн. Томаш Гарріг Масарік – відомий чехословацький філософ, політичний і державний діяч, перший і найвідоміший президент республіки з 1918 по 1935 рік. Два роки тому на його честь в Мукачеві назвали вулицю.

гну

ЗОН

Хто ті люди, які голосують за Зеленського?

ТЕКСТ: Ірен РОЗДОБУДЬКО

Стрічки «Фейсбуку» сповнені закликів отямитись електорату «зелених чоловічків», але варто розібратися, до кого волаємо. Отже, якщо умовно уявити, «хто ці люди», і якщо, скажімо, їх 50%, то картина вийде приблизно така.

Антимайдан

30 відсотків – це «чистий антимайдан», люди, які відверто вороже ставились до незалежності України від самого початку. Простіше сказати, це люди, котрі бажать повернення до «союзу» з усім його безкоштовним сиром: путівками на турбази, піонерськими вогнищами, суботниками, з деморалізованим суспільством, котре звикло виконувати вказівки і отримувати «за потребою». Вони притихли і зачаїлися, але нікуди не поділися! Вони сиділи тихо всі ці п'ять років і чекали свого часу. Тепер цей час настав... А, отже, розмовляти з ними – немає жодного сенсу.

«Свята простота»

Відсотків 15 – це чиста «вата» і «вишивата». Тобто це люди, котрі йдуть за «телеком», «кляють» лише на «хороше», висловлене просто і доступно – в їхній стилістиці: «Землю – селянам! Фабрики – робітникам! Багато хліба, великі зарплати. Шлях до комунізму з громадськими безкоштовними ідальнями». Таке вже було 100 років тому. Чим усе закінчилось – відомо: їхніх же прадідів заморили голодом, розкуркулили, репресували, звезли до Сибіру... Але вони продовжують вірити, що прийде новий «хазяїн» і полагодить їм крани у ванній. Це – «свята простота», варта співчуття.

Ідейні

Складніше з останніми п'ятьма відсотками. Це дійсно – «ідейні». Серед них є і досить інтелігентні люди, і ті, що воювали на Сході, і ті, що дійсно вірять в «нову команду» і зміни. Вони користуються розхожою українською приказкою: «Краще гірше – та інше!». Зазвичай, вони «дуже ображені» на Порошенка: не виконав половину обіцянок (інша половина виконаного їх не цікавить)! У них нуртує образа за цілий перелік помилок (не буду його тут наводити, він зрозумілий і розтиражований) і гнів застилає очі. Образа і гнів. Але, на жаль, саме ці емоції – найкращий рушій для того, аби в черговий раз зосліпу сковзнути всією країною в «совок». Саме до них, ще не до кінця зазомбованих, звертаються нинішні пасіонарії: отямтесь. Але... Образа і гнів перебиває здоровий глузд і нівелює ті дні і ночі, що вони провели на Майдані. Так буває. Так буває навіть в одній,

окремо взятій родині. Люди є люди...

А, отже, до кого говорять відомі економісти, актори, літератори, політологи, інтелектуальна еліта, серед якої, власне, чи не всі ті, кого поважали, знали, любили, захоплювались ті ж 5 відсотків «ідейних». До речі, серед прихильників «зелених чоловічків» майже немає жодного відомого імені – є кілька «камео» по зйомках фільмів, є тележурналісти з дружнього і залежного від грошей хазяїна, каналу, є «перебіжчики» останніх днів, котрі відчули свою користь і, можливо, страх лишитися без роботи. Але знакових постатей – обмаль.

І тому читаєш стрічку ФБ – і душа радіє: адже з нами і Ада Миколаївна, і Ліна Василівна, і Іван Михайлович, і купа класних Юрків, Андріїв, Микол і, і... і... і... І... це, як в усі часи хаосу – лише кандидати «на плаху»: їх не чують, не бачать, їх цькують і над ними «бікують». Гигочуть, розмазують у гнівних коментарях. «Вижили з розуму» – кажуть ті, що ще рік тому не наважився б свої сумління і розум поставити поряд з їхніми.

Про «феномен» колективної свідомості

Цей «феномен» змальовували письменники і досліджували філософи і психологи у всі віки.

А отже, називати феноменом масовий психоз, вплив нейрорептичних технологій (до речі, в колишньому радянському КГБ були цілі відділи, що займалися саме такими розробками), навряд чи можна. Це набагато простіша річ, котра стала можливою у часи розквіту «суспільства споживачів», новітніх технологій і можливостей «віртуальної реальності». Ці технології працюють поволі і розробляються заздалегідь... Спочатку культивуються емоції, про які написано вище – «гнів-образа». Вони не продуктивні: не дають нічого для розвитку особистості, індивідуальності і самостійного мислення, знімають особисту відповідальність за себе, свої вчинки, свою родину і, зрештою, за долю країни. Проте дуже впливають на колективні рішення. Так на середньовічних площах цілком благопристойні люди забивали камінням «грішника», навіть не знаючи, за що здійсмають камінь – ними керує праведний гнів і «особиста» образа...

Після того, як емоція вкорінилася в розумі «ображених», так само тонко скеровується і її напрямок: на кого вилити ці емоції (в анекдоті – «на невістку», якщо пригадуєте) і уточнюється – за що саме. Використовуються кілька ключо-

вих слів («барига», «мародер», «корупція»). А одним словом – «Фас!»

Далі настає час віртуальної реальності. Треба показати «ображеним», як буде, якщо прийде новий і молодий хазяїн на... велосипеді, власноруч посадить дерева в сквері і... всіх своїх друзів, намалює «зебру» на тротуарах, прийде в кожен дім з набором слюсарних інструментів, полагопить паркан, привезе безкоштовні ліки і т.п.

Ретельно підбирається лексикон. Він мусить бути загальнозрозумілим для електорату. «Пацан сказав – пацан зробив», «зуб даю», «гадом буду!», «век волі не відать!», «Я сказав!», «Тобі личить моє кохання!». Проте, і в програмі мусить бути все чітко і ясно, як у... Леніна. Тобто, у більшовиків на початку минулого сторіччя. Принаймні, в такій стилістиці написана «незатейлівая» програма. Майже як «земля – селянам, фабрики – ...» тощо.

Стилістика проста і доступна. А головне: показати, що всі в команді – «свої», а не якісь там «ботани в капелюхах», котрі користуються складними фразеологічними діюмами.

«Я сказав! А ти – думай... ТЕ!». І всі думають, як це сміливо, круто, безстрашно. Нове слово у політиці!

...Отже, «якщо раптом» крихітка Цахес «забрере на наше поле» і буде на ньому сіяти-косити, що залишається іншим 50 відсоткам? П'ять років ставити «анти-смайлики з зображенням сльози» під «постами» на фейсбуці?..

Трохи оптимізму

Ми об'єдналися в черговий раз. Ми побачили, хто є хто у всьому цьому абсурді, котрий зробив країну посміховиськом у світі. І ми ще побачимо, як той же самий «електорат» знесе свого крихітку з п'єдесталу. Власноруч! І це буде захоплююче видовище!

Авторка є українською журналісткою, письменницею, сценаристкою, поетесою

Президентські вибори очима Давіда Свободи

З істориком та фахівцем з україністики на тему українських виборів та актуальних подій в Україні

Розмовляла: Ілона ЗАСІДКОВИЧ

Вас здивувало, що українським президентом став Володимир Зеленський?

Для мене це несподівано з політичної точки зору, але не з історичної. Почну з історії. Українці завжди відмовлялися від попереднього президента, крім президентських виборів у 1999 році, де двічі обирали Кучму президентом. Це означає, що країну характеризує політична непостійність та нестабільність настроїв. До цього також потрібно враховувати революційні спроби, події з 2004 і 2014 років, коли українцям довелося позбутися попереднього президента, принаймні прозахідно мислячим українцям. Тобто після 1999 року це не здається дивним. Чехи мали лише трьох президентів, а в Україні змінювався цілий список імен на пост президента.

Чому так стається? На це рішення впливає політичний чи економічний фактор?

Так, як ми бачили з результатів опитувань, дійсно, здається, що вибір мав негативний контекст – всі об'єдналися проти Порошенка. Чеська журналістика це інтерпретувала, як втому від війни. Це не так. Перш за все, в цьому були економічні мотиви, та почуття приниження і невдоволення від корупції (як від уявної, так і від реальної). Але знову, як історик, я можу сказати, що в мене склалося таке враження, ніби Україна рухається назад у часі, прямує в минуле та рухається дещо в іншому напрямку, ніж західне суспільство. Там перемагали різні популісти і такі швидкоплинні враження. Якщо п'ять років тому Майдан вказував на реальні проблеми суспільства, з точки зору стабільності і духовного здоров'я однієї національної спільноти, коли нова нація народжувалася в новій емансипованій формі, це було також завдяки темам корупції. Ці вибори, перемога Зеленського, мені здається, що це все занадто західне – але в негативному сенсі. Начебто українці після п'яти років відчули, що вже теж можуть захоплюватися такими пристрасними і швидкоплинними враженнями, які є у багатьох західних суспільствах.

Вибір українців знайшов розуміння у багатьох чеських журналістів. Вони мають таке враження, що таким чином українці карають свої еліти так само як чехи, американці та інші.

На думку російської опозиції, Україна хоч має можливість обирати президента. А вони багато років поспіль мають одного президента. Чи праві вони в цьому? Та чи можемо ми дивитися на це з їхньої точки зору?

Я їх розумію. Врешті-решт Володимир Зеленський опирається на цю думку і намагається так переконати критиків, які звинувачують його у некваліфікованості. Тому він цим каже: «я – надія для білоруського та російського суспільства, я – приклад того, що кожен може дістатися до влади». Я бачу велику проблему в тому, що цим забувається про те, що Україна є однією з пострадянських країн, яка – в порівнянні з Росією – була від 1991 року демократичною. Так, Росія в 90-х роках була теж більш-менш демократичною, але вже тоді там були натяки та наслідки імперії – прикладом була війна в Чечні. Розвиток та тенденції пострадянської України спрямовувалися на демократичну країну, хоча були недемократичними відповідно до фундаментальних стандартів. Але, наприклад, ми, чехи, можемо позаздрити Україні за плюралізацію (множинність) преси і багато що інше. Тепер питання полягає в тому, чи українці добре скористувалися своєю демократією. Мене не дивує ставлення російської опозиції.

Якщо подивимося на українські президентські вибори за кордоном, результати показують, що на заході найчастіше обирали Петра Порошенка, але не в Чехії та Польщі. Тут більше голосів віддали за Зеленського.

Це досить цікавий факт. Він може бути пов'язаним з характером української міграції. Точніше в Польщі та Чеській Республіці. Це може бути пов'язане із статусом цих людей та місцем їх проживання. Більшість українців, які приїжджають в Чехію – із Закарпаття. Тому тут я припускаю, що перевага

виборців цього найменш прозахідного регіону була фактичним відображенням на виборчих дільницях в Празі. Хоча насправді і Львівська область також була в грі. Питання в тому, наскільки тут вплинуло мислення людей, які давно працюють за кордоном, їх настроїв, їхня незадоволеність в тому, що вони повинні займатися вторинною працею в чужій країні. Свою соціальну ситуацію вони приписують владі, яка прийшла після Майдану. Мені це приходить на думку. З іншого боку, звичайно, українці, які працюють на Заході, також перебувають на менш оплачуваних посадах, але їхній дохід вже набагато відрізняється. Можливо що це може означати більш задоволених виборців.

Чи можна було очікувати після інаугурації, що президент оголосить розпуск парламенту та зніме депутатську недоторканість?

Так, цього можна було очікувати. Президент Зеленський для зміцнення своєї позиції критично послаблює країну кадровими заворушеннями та кроками, які є на межі конституційності. Тим часом, Путін без його відома телефонує Меркель та Макрону і обговорює з ними «українське питання». Чи чекає Україну ще одна історична подія?

Давід Свобода

Книжки Наїля Ісмайлова можна читати в Празі

ТЕКСТ: Діана РУДЕНКО

У сучасній українській літературі з'явилося нове ім'я: Наїль Ісмайлов. Дніпровський письменник, автор роману про кохання «Мелодія Осені» та містично-любовного роману «По небу вниз» активно розширює свою читацьку аудиторію, виступає перед студентами, творчою молоддю та бере участь у благодійних заходах. Його книги продаються у мережах «Книгарня Є», «Буква», на сайті YakaBoo та більш ніж ста електронних майданчиках.

Наїль пише з 12 років. Починав, як і багато прозаїків, з поезії, відвідував літературні вечори, поглиблював свої знання про теорію літератури у творчих студіях. Наїль – особистість яскрава та різнопланова: професійний спортсмен, майстер спорту з кікбоксингу, володар чорного поясу з таеквондо. Захоплюється живописом, у вільний час іноді пише картини. Має музичну освіту за класом вокалу. Романи молодого письменника отримали схвальні відгуки знаних українських літераторів та критиків: Володимира Даниленка, Олександра Бакуменка, Сергія Соловйова. Дебютний роман Наїля Ісмайлова «Мелодія Осені», який вийшов 2017 року, – це історія про те, що для двох закоханих сердець не існує жодних перепон на шляху до щастя. «Часом почуття людини можуть привести її туди, де вона раніше ніколи не була, а саме у найсвітліші куточки нового світу, у серце людини, яка змогла до нього доторкнутися крізь велику відстань. Коли головний герой, Дієго з Мадрида, ставив собі, здавалося б, найскладніші питання, він не міг навіть уявити, що незабаром відповіддю на них стане лише одне створіння небес та сонця на ім'я Інес, яка живе в Авейру. Це сучасна історія кохання, яка вкотре показала, що для справжніх почуттів немає ні відстаней, ні перешкод, адже, кохаючи, ти окрилюєшся і неможливе стає можливим», – так розповідає автор про свій роман.

Тема любові, розкриття героїв через їхні почуття – ключова тема письменника. Він пише про те, що близьке та зрозуміле кожному – стосунки між батьками та дітьми, між чоловіком та

жінкою, про важливість родини, повагу до свого коріння.

Другий роман – «По небу вниз», який вийшов у Літературній агенції «Друге дихання» у листопаді минулого року, має не лише яскраву любовну лінію, а й містичну складову, але автор все одно залишається вірним стилю, який обрав основним для своєї творчості – романтизму: це книга, у якій почуттів більше, ніж слів. Починаючи з першого пробудження у чужій родині, молодий герой, який з роками забув навіть власне ім'я, намагається усіма силами знайти свій рідний дім. Його історія – це відображення кожного з нас, де ми серед метушні та клопотів не цінуємо ані час, ані людей, які нас оточують. «Я завжди лише окреслював тему батьків, їхнє значення та роль у нашому житті. Протягом довгого часу я плекав у собі історію про турботливе ставлення до них. У своєму другому романі я спробував показати одну з найважливіших деталей у стосунках батьків та дітей, показавши в їхніх діалогах думки та переживання за щастя та благополуччя своєї рідної крові. Тільки коли кожен з нас прислухається до батьків та почне розуміти їх, ми побачимо світло та прямуватимемо стежиною нашої долі. Герой моєї книги, з плином часу, навчився чути людей, які були йому чужими, і це стало для нього компасом у пошуку свого кохання, у якому був захований ключ до його мрій. Ідея створення роману прийшла до мене, коли я задумався про місце, де б я захотів опинитися через багато років, на старості. Безперечно, для мене найбільшою мрією було б прокинутися у рідному домі, де на мене завжди чекатимуть батьки. Любіть своїх матерів, бережіть батьків та завжди прагніть до справжніх почуттів», – каже Наїль.

Читають Наїля не лише в Україні, а й у країнах ближнього зарубіжжя. А нещодавно автор передав свої книги і до бібліотек Праги, тож українці в Чехії зможуть самостійно оцінити творчий доробок письменника. На початку лютого відбувся великий творчий вечір Наїля Ісмайлова у Києві, у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого, де були присутні

Наїль Ісмайлов

видавці, журналісти, філологи та перекладачі.

Наразі автор завершує роботу над своїм третім романом. Наїль – активний користувач соціальних мереж, де публікує цитати зі своїх книг, а також посилання на нові публікації про автора, та запрошує всіх охочих приєднатися: Instagram: @ismyloven, <https://www.facebook.com/ismyloveNail/>.

Україністика в Болгарії

Південні і східні європейські країни завдяки науковим симпозиумам з часом розуміють, чому Україна – не «русскій мір»

ТЕКСТ: Олексій СЕВРУК

За останніх п'ять років виросла самосвідомість не лише українців, але й україністів — хоч і сталося це незадашево. Тому не дивує, що збільшується кількість заходів, які слугують місцем міжнародних зустрічей для науковців, що присвятили своє життя вивченню України, і які часто також є найактивнішими популяризаторами України за кордоном, голосом України, промовляючим до інших народів.

Між 8 та 11 травня 2019 року відбувся в Софії, столиці Болгарії, науковий симпозиум з міжнародною участю під назвою «Болгарія й Україна – культура на межі XIX-XXI віків», яку організували україністи з Софійського університету святого Климента Охридського у співпраці з Літературним інститутом Болгарської академії наук і під патронатом Посольства України в Болгарській Республіці (видно, що українська післямайданна дипломатія приносить свої плоди не тільки в Чехії). Ввечері 8 квітня в софійському Будинку літератури і перекладу презентували феноменальне видання Інституту літературознавства Болгарської академії наук, двомовний двотомник «Болгарський поетичний авангард» і «Український поетичний авангард». Праця, яка разом налічує майже тисячу сторінок, пропонує зріз найбільш репрезентативним поетичним доробком українських та болгарських авангардистів — поетів кінця XIX початку XX століття. Українську частину антології впорядкувало поетичне подружжя Юлія Стахівська і Олег Кочарев, які вже раніше уклали подібну антологію «Українська авангардна поезія» для видавництва «Смолоскип», і яких до роботи залучив Остап Сливинський, поет, славіст і «сірий кардинал» українсько-болгарських стосунків – принаймні, на академічному рівні. Вірші Михайла Семенка, Гея Шкурупія, Богдана-Ігора Антонича, Раїси Троянker та інших поетів, голоси яких було придушено більшовицькою репресивною машинерією, переклали на болгарську мову місцеві україністи і відомі перекладачі, такі як Албена Стаменова, Владимир Колев

та Райна Камберова¹. Болгарський том антології представили укладачі Міхаїл Неделчев, Елка Трайкова, Марієта Іванова-Гіргінова і перекладачі на українську, болгаристи Надія Мисків, Ольга Сорока і Остап Сливинський. Райна Камберова ознайомила присутніх з книжковими виданнями перекладів з української – між якими є досить несподівані, хоча засадничі книжки, як от вибір поезії Ліни Костенко чи «Україна: Історія» Ореста Субтельного (повний список за посиланням: litreception.wordpress.com/славянська-література/українська-література/).

Робочу частину було урочисто відкрито наступного дня, в Американському центрі Столичної бібліотеки міста Софія. Треба сказати, що міська бібліотека має для симетрії ще й Російський центр. Проте, коли одна з секцій попередньої конференції Інституту літератури (ювілейної) відбувалася саме там, Остап Сливинський висловився, що більше не хоче виступати під плакатами про «русскій мір». Ймовірно, це посприяло перенесенню симпозиуму під американський прапор, хоч тут був ще й менш привабливий варіант. Зустріч почалася з промов надзвичайного і повноважного посла України в Болгарії Віталія Москаленка та директорки Інституту літератури БАН доцентки Елки Трайкової. Тематично симпозиум кружляв навколо болгарсько-українських взаємин — і це не випадково. Згадаймо хоча б той факт, що Софія стала місцем останнього відпочинку Михайла Драгоманова. Особливий акцент було покладено на літературні взаємини. Протягом дводенного симпозиуму обговорювалась, між іншим, літературна спадщина болгарських емігрантів в Одесі наприкінці XIX століття, спільні текстотворчі підходи в поезії Тараса Шевченка і болгарських поетів епохи національного відродження, або спільні

¹ Інтерв'ю з Албеною Стаменовою та Райною Камберовою наш часопис публікував 12 років тому, див.: Жуківський Василь. Шароварщина повинна поступитися чомусь радикальному // Пороги. Часопис для українців у Чеській Республіці. – Грудень 2006-січень 2007. – №4. – С. 22-23.

мотиви в творах Лесі Українки та Петко Ю. Тодорова. Також були запропоновані нові можливості хронології сучасної болгарської та української літератур. Професорка Олена Чмир розповіла про болгарську літературу 1920-1930-х років в Україні, зокрема, про трагічні долі митців. Райна Камберова провела аналогії між формуванням болгарського і українського правопису у 30-х роках XX століття. Цікавинкою стало, що обидва правописи формувалися в Харкові. Інші доповіді стосувалися творчості і можливостей перекладу таких авторів, як Олесь Гончар, Валерій Шевчук, Георгі Господінов, Юрій Андрухович та інші. Завершив роботу симпозиуму Остап Сливинський з прецікавою доповіддю про загальну літературну панораму актуальної української і болгарської прози «Між музеєм та супермаркетом. Парадигми історичної оповіді в найновішій українській та болгарській прозі».

Останній день симпозиуму відбувся виїзд до Пловдиву, де місцеві студенти місцевого театрального інституту підготували драматизацію за мотивами обидвох антологій авангарду. Матеріали, які було озвучено на симпозиумі, ввійдуть у збірник з конференції. Приємно, що, окрім фахівців з Болгарії та України, у симпозиумі взяли участь також україністи із Сербії і Чехії. Це, безперечно, сприятиме зміцненню проукраїнських культурних зв'язків у Європі.

Обкладинки українсько-болгарської антології

А Україна підДАкує...

Коли чехи не піддалися германізації, вживаючи своє «апо», то в українців дотепер йде нерівний бій: «ТАК» чи «ДА»

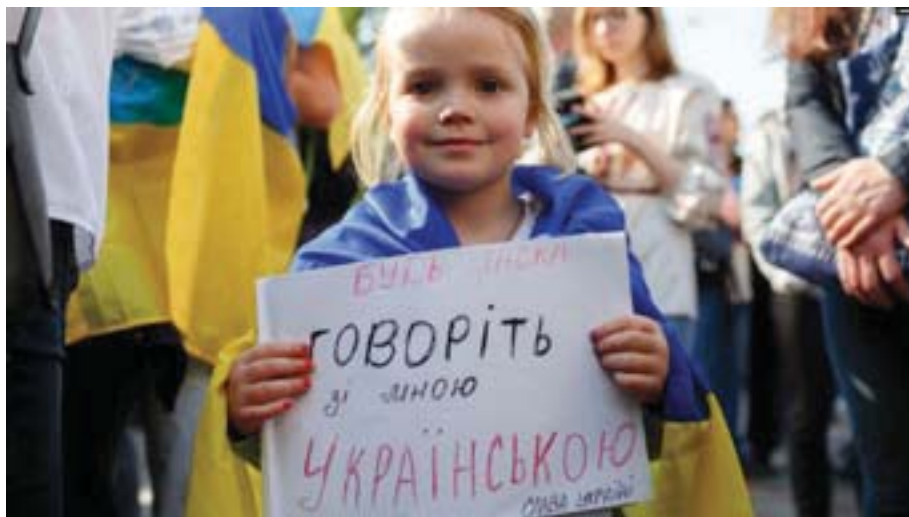
ТЕКСТ: Оксана ПЕЛЕНСЬКА

Нещодавно один знайомий чех спитав мене, як українською мовою правильно сказати, стверджуючи – «да» чи «так»? На мою відповідь, що українська мова знає тільки стверджувальну частку «так» і що це норма української літературної мови, він був дуже здивований: адже від своїх знайомих з України він чує переважно «да».

Мені ж не дуже дивно. Кожного дня десятки разів – по телевізору і радію, в дебатах і розмовах на різних професійних рівнях включно з учителями і професурою, політиками і вченими, а також від перехожих на вулиці й у транспорті, в крамницях чи в бібліотеці чути переважно оце імпортоване «да».

Не можу уявити, щоб громадянин 10-мільйонної Чехії замість свого рідного стверджувального «апо», піддавшись мовному впливу великого, понад 80-мільйонного сусіда, почав вживати німецьке «ја». Так, чехи відстояли рідну мову, незважаючи на майже три століття політичної надвлади Габсбургів. У боротьбі за своє «апо» й усвідомлюючи загрозу германізації, чеські просвітителі стали на його захист. І більше: у 19-му столітті група «будителів» – письменників і учених – вирішила замінити чужомовні слова рідними, зі слов'янським корінням. Так народилась нова наукова, спортивна, військова термінологія, яка успішно живе й сьогодні.

Наприклад, у чехів азот – це *dušík* (газ, що душить), баскетбол – *košíková* (кошикова), адже м'яч потрібно закинути до кошика, а театр – *divadlo* (дівадло) – місце, куди приходять подивитись на диво. Навіть знайома всьому світові центральноєвропейська країна Австрія, англійською *Austria*, німецькою *Österreich*, по-французьки – *Autriche*, тільки у чехів-словаків називається *Rakousko* – *Rakúsko* від назви недалекої австрійської прикордонної фортеці – першого містечка, повз яке треба проїхати, щоб дістатись за межі чехо-словацьких земель. Ось так уже сотні років чехи і словаки, незважаючи на всіх, лиш на свою мовну норму, їздять до сусіднього Ракоука – Ракуска, а не до Австрії. Останній переконливий приклад, як захистити своє: увесь світ

Дівчинка з плакатом під час мітингу біля Верховної Ради України. Цього дня депутати ухвалили закон про українську мову. Київ, 25 квітня 2019 року.

працює на комп'ютері, тільки чехи на «почітачі», роčíтаč – дослівно рахівник, прилад для рахування. І хоча в розмові можна почути про-стонародне «јо» – «йо», як перегук з німецьким «ја», але літературна норма «апо» – «так» – непорушно переважає. Або ж, скажімо, сусід України, 5-мільйонна Словаччина: її громадяни впродовж століть не прийняли ні сусіднє українське «так», ні польське «tak», ані угорське «igen». У словаків, як і у чехів, є своя літературна стверджувальна частка «áпо» – «так», а в розмовній переважає – «hej». Так і словаки, не зраджуючи своїх правил і традицій, в оточенні чужої мовної більшості перемогли. Своім «áпо», а особливо таким темпераментним і яскравим «hej» вони і нині висловлюють позитивне ставлення чи згоду з вами.

Прикладів про небайдужість народів до своєї мови можна додати більше, і всі вони переконливо доводять, що аргументи про тиск чи мовні переваги кількісно більшого сусіда – «старшого брата» тільки на прикладах Чехії щодо Німеччини, Словаччини щодо Чехії чи Польщі не спрацьовують, вони безсилі там, де людям не байдуже, як вони розмовляють.

що оте повсюдне, майже незмінне «да»кання назавжди приспало гарне ствердне українське «так». А потрібно так небагато: повага до себе і своєї мови, небайдужість до рідної літератури і трохи мовної дисципліни. Адже мова, як одяг, вміє прикрасити, але може й усе зіпсувати.

Відомий мовознавець і лексикограф Іван Огієнко назвав ставлення людей до своєї мови «рідномовним обов'язком», у 1936 році він склав і видав «рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства». Праця так і називається: «Наука про рідномовні обов'язки», в ній, серед іншого, учений закликає «збагачувати свою літературну мову й не вживати чужих ялових (тобто пустих – ред.) слів!», замінюючи їх своїми відповідниками.

Та й мені не хочеться більше переконувати чужинців, що їхні українські знайомі підДАкують через неуважність і байдужість до себе, до своєї історії, або ж просто не знають чи не хочуть добре вивчити мову.

А тому будьмо до себе дбайливі й уважні, «так»? Чи «да»?

Авторка – дослідниця, співробітниця «Радіо «Свобода»

Де є межа між «геніальністю» та «божевіллям»?

Можливо, її знайдете за брамою баварського Нойшвайнштайну...

ТЕКСТ: Аїда БОЛІВАР

В дитинстві я побачила художню стрічку Лукіно Вісконті «Людвіг». Смуток й неймовірність образу короля, втіленого на екрані актором Гельмутом Бергером запам'ятались мені назавжди. Згодом, в дорослому житті, я знайшла цей фільм. Він ще більше вразив мене та змусив детально зацікавитись постаттю головного героя, історичними подіями й відповідним контекстом.

Людвіг Віттельсбах, король Баварії, є людиною нестандартною, багатьма незрозумілою, але, безсумнівно, такою, що заслуговує на повагу та зацікавленість. Колись, історія його життя навіть стала частиною моєї дисертації. Сучасники дали Людвігу прізвисько «казковий король». Його називали то генієм, то божевіллям. З усім цим можна довго сперечатися, але безумовним є те, що король був надзвичайно освіченою, глибокою людиною. Володіючи видатними експертними знаннями не тільки в оперному мистецтві, але й в живописі та архітектурі, він намагався ввести цю красу у повсякденне життя. Вважаючи, що без дотику до прекрасного не може існувати держава, король тим самим був не зрозумілим своїми підлеглими та «двором». Я не буду з'ясовувати, був Людвіг «нормальним» чи «божевіллям». Лише хочу, щоб кожен, хто робитиме певні висновки, спочатку побачив головну справу його життя... Ні, це не допомога для Ваґнера. Хоча без короля Людвіга невідомо, чи став би Ваґнер тим, ким став. Це не десятки підтриманих баварським меценатом інших митців, якими нині пишається Німеччина та європейська цивілізація. Я веду мову про замок «Нойшвайнштайн» (Schloss Neuschwanstein)! Замок-Казку, Замок, який сучасники не могли йому пробачити та зрозуміти! А зараз ця місцина притягує сотні тисяч туристів, приносячи неймовірні кошти до бюджету землі Баварія... Можливо, з різних регіонів Німеччини добиратися до Нойшвайнштайну не достатньо зручно, проте – він того вартує! Оповім про мої відвідини замку. Я прилетіла до аеропорту Меммінгену. Там, мені потрібно було сісти на

потяг до міста з непересічною назвою Бухло, в ньому зробити пересадку до потягу на Фюссен. Німецькі залізниці заслуговують на окрему розповідь, позаяк використання їх є суцільним задоволенням. Далі — 15 хвилин мандрівки маршрутним автобусом, і ви опиняєтесь біля підніжжя гір, де вас чекає дорога пішки довжиною 5 кілометрів. Таким чином ви дійдете до Казки. Атмосфера цього місця є дійсно особливою... Перше, що я побачила, — загадкове Озеро, саме те, біля якого полюбляв відпочивати король Людвіг. Він навіть мав там улюблену лавицю (вона зараз позначена табличкою). Озеро стало останнім його прихистком. Позаяк 13 червня 1886 року в озері були знайдені тіла короля та його лейб-медика фон Гуддена. Існувало безліч версій того, що ж насправді сталося. Однак згодом історики дійшли висновку: це було політичне вбивство нетипового монарха. Відчуття нерозділеного, незрозумілого духу, печалі літає у повітрі. Повірте, біля цього озера в компанії безлічі живих лебідок вам забажається побути якомога довше. А потім з відповідним осмисленням історії людства потрібно побачити замок. Якщо все ж таки йти до нього пішки – а це варто зробити – можна насолодитись фантастичним повітрям, незайманою природою та пташиним співом. Сам Нойшванштайн, що в перекладі означає «Новий Лебединий Камінь», дійсно, як Птах, раз у раз виринає з поміж гір та дерев!

На жаль, в межах замку вести зйомку заборонено. Квиток формується чітко за графіком, й для невеличкої групи туристів ворота Нойя відчиняють один раз на дві години. Всередині споруди світ є ще більш містичним, казковим. Тут все насичене легендами про Лоенґріна, з яким ототожнював себе Людвіг та сюжетами опер Ваґнера. Чудове та вишукане наповнення замку говорить про неабиякий смак Короля. Позаяк все для Нойшванштайну він обирав власноруч. Перебуваючи під враженням від оснащення замку, варто піти на міст Маріенбрюке, що висить безпосередньо над прірвою. Поринаєте в незабутнє відчуття... коли він колихається від кількості людей, і з нього відкривається класичний вигляд Нойшвайнштайну. Повертайтесь також варто пішки. Тоді можна побачити перший, більш скромний, замок Гоеншвангау, який тільки підкреслює різноманітність й витонченість місцини. Враження, котрі з'являються тут, є реально незабутніми. Важко повірити, що це все могла створити людина, не торкнувши й не зіпсувавши природи. Загадка особистості Людвіга, його смерті продовжує жити і притягувати, хвилювати людські душі... А лебеді, як живі, так і відтворені в камені, навік зберегли чистоту казкового місця. Яку не змогли забруднити ані наклепи на короля, ані війни, ані природні катаклізми. Все завмерло... в спокої та неймовірній красі!

Гаська Шиян За спиною

27 – річна Марта із покоління солом'яних сиріт — понуре дитинство у маленькому містечку, мама, яка покинула сім'ю заради заробітків в Італії. Але це лише стало поштовхом до того,

щоб зробити успішну кар'єру ейчара в айтї-галузі. Марта щиро насолоджується комфортом та добробутом, який створює для себе і для свого бойфренда Макса, і намагається триматися осторонь політичних новин. Аж ось в один момент її затишний світ перевертається догори ногами. Макс бере повістку в армію. Марта намагається відповідати суспільним очікуванням і прийняти такий крок, але внутрішній конфлікт і образа за те, що він не залишився з нею, не дають їй спокою. Їй здається, що це дуже хибний спосіб довести свою маскуліність, і це відчуття загострюється із наростанням сексуальної фрустрації. Гострий внутрішній конфлікт, який намагається подолати головна героїня, спровокований переоцінкою цінностей і тілесністю, яку не завжди вдається приборкати. Як вона долає депресію? Які рішення приймає? І головне: куди її приводить намагання втечі? Видавництво: «Фабула», Харків. Рік видання: 2019. Ціна: 130 грн.

Василь Шкляр Самотній вовк

Попередня назва книги – «Елементал». Це – найдинамічніший роман Василя Шкляра, написаний на основі реальних подій. Українець, вояк Французького іноземного легіону, отримує надважливе завдання – вивезти з окупованої Чечні дочку генерала, на яку полюють російські спецслужби. Легіонер охоче вирушає в «гарячку точку» не лише

Андрій Бессараб Ми не маємо права не бути сильними

Ця книга – про людську долю і незламну силу духу. У першій її частині автор – учасник російсько-української війни, колишній полонений – розповідає про те, що допомагало не здатися в полоні, про переосмислення, яке допомагає рухатися вперед і змінювати себе та країну зараз. Друга частина книги — емоції, викладені на маленьких аркушах паперу і оформлені у віршовані рядки. Ці вірші не є високою поезією, але вони вражають своєю щирістю і світлом. Видавництво: «Темпора». Рік видання: 2018. Сторінки: 96. Ціна: 100 грн.

завдяки фантастичній винагороді – до Чечні втекла його дівчина разом з тамешнім командиром кримінального угруповання. Воїн-одинак розпочинає вкрай небезпечний двобій з московськими людоловами... Але чим насправді було це завдання і яка роль належала дочці генерала? Відповідь на це запитання приголомшить найпроникливішого читача. Видавець: Клуб Сімейного Дозвілля, Харків. Рік видання: 2019. Тип видання: тверда обкладинка. Кількість сторінок: 224. Ціна: 124,90 грн.

Багато людей не впевнені в завтрашньому дні... І дійсно, яке ж воно, завтрашнє дно?

«Пане начальнику, ми встановили у вашому кабінеті новий комп'ютер!»
«Дуже добре, а що мені з ним робити?» «Він буде виконувати 50% вашої роботи...» «То встановить мені ще один!»

Щоб отримати лікарняний, я прийшла до лікаря не нафарбована... Трохи «швидка» не забрала.

У військкоматі. «Я хочу в армію». «Роздягайтесь». «Трясця, і тут через ліжко!»

«Алло, поліція?!! Допоможіть, мене грабують!!!» «Ми виїжджаємо. Ви де?» «Я вдома. Вивчаю нову квитанцію на квартплату!!!»

«Мілочко, збирайся, ми сьогодні йдемо до театру». «Великого?» «Не хвилюйся, помістишся».

Петрик П'яточкін у школі: «Тату, сьогодні вчителька запитала, і я першим підняв руку». «Правда? І що вона запитала?» «Хто не зробив домашнє завдання?»

«Що таке четвертий вимір?» «Це коли ти за день учетверте міряєш сукню, а вона на тебе, як і раніше, не налазить».

Моє фінансове становище «ходжу в магазин зі своїм пакетом» змінилося цього року на «заклеюю діри в цьому пакеті скотчем».

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 4/2019, рік XXVII. Підписано до друку 10 червня 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Ілона Засідкович, Марія Пащенко, Вахтанг Кіпіані, Ярослав Пешек, Станіслав Матвєєв, Ірен Роздобудько, Діана Руденко, Олександр Севрук, Оксана Пеленська, Аїда Болівар, Олександр Лівінський. Використовуються повідомлення інформантів та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяючи поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 4/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 10. června 2019. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Ilona Zásidkovič, Maria Paščenko, Vachtang Kipiani, Jaroslav Pešek, Stanislav Matvějev, Iren Rozdobudko, Diana Rudenko, Oksana Pelenská, Aida Bolivar, Alex Sevruc, Oleksa Liviński. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Inicijativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

**Празький творчий колектив «Джерело»
набирає юнаків та дівчат віком від 6 до 30 років
до танцювальної та вокальної груп
Заняття проводяться:**

П'ятниця 16-18 год.

Неділя 11-14 год.

за адресою:

Будинок нацменшин (Dům národnostních menšin), Vocelova 3, Praha 2
(метро I.P.Pavlova)

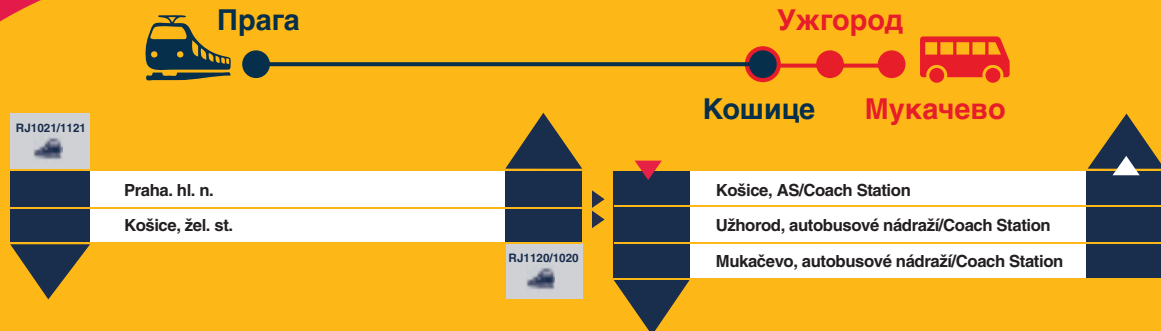
За детальною інформацією звертайтеся за телефонами:
736 643 170 (Наталя); 736 253 695 (Дара)

REGIOJET

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

Спальні вагони
Максимум 3 особи

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

Ужгород

Мукачево

ціна від **439 Кч / 16,4 €**

СТЮАРД НА
БОРТУ
ГОВОРИМО
АНГЛІЙСЬКОЮ

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні ** тільки в Купейному вагоні

